

MODERNLEŞME İZDÜŞÜMÜNDE GİRESUN KONUTUNUN EVRİMİ

EVOLUTION OF GİRESUN HOUSING IN THE PROJECTION OF MODERNIZATION

Makale Bilgisi | Article Info

Başvuru: 15 Kasım 2024	Received: November 15, 2024
Hakem Değerlendirmesi: 18 Aralık 2024	Peer Review: December 18, 2024
Kabul: 19 Ağustos 2025	Accepted: August 19, 2025

DOI : 10.22520/tubaked.1585787

Özgür DEMİRKAN* - Selin KARAİBRAHİMOĞLU**

Özet

Bu çalışmanın amacı; Giresun konutunun evrimini kentin modernleşme sürecinin farklı dönemlerdeki mekânsal yansımaları izdüşümünde, tipolojik ve fiziksel özellikleri üzerinden tartışmaktır. Modernleşme deneyimi, farklı coğrafyalarda ve dönemlerde benzer yol haritalarına sahip olmakla birlikte bu coğrafyalar kendi koşulları tarafından belirlenmiş farklılıklar barındırmaktadır. Ancak yakın tarihe kadar modernleşmenin mekânsal boyutuyla ilgili pek çok araştırma çoğunlukla kamu yapılarını ve merkez kentleri odağına alırken; yerellik, bölgesellik ve bireysellik gibi etkileri göz ardı etmiştir. Üstelik modernleşme sürecinin parçası olan yerel verilerin ve aktörlerin etkilerini irdeleyen konut odaklı çalışmalar da oldukça sınırlıdır. Benzer bir anlayışın ürünü olarak Giresun kentindeki konut yapılarına ilişkin çalışmalar da çoğunlukla kültürel, sosyolojik, ekonomik anlamda kentin değişimini dikkate almayan ve Osmanlı dönemine odaklıdır. Kentin Erken Cumhuriyet dönemi ya da yakın tarihine ilişkin konut araştırmaları oldukça sınırlıdır. Bu noktada periferi kentlerde konutun evrimine ilişkin literatürün genişletilmesi bu çalışmanın motivasyonu olmuştur. Geç Osmanlı'dan çoğulcu söylemlerin başlamasıyla modernleşme algısının değiştiği 1980'lere kadar uzanan süreçte kentteki konut üretim modelleri tipoloji odaklı sınıflandırılarak geleneksel konutlar, aile apartmanları, kooperatifler, lojmanlar ve yapsat apartmanlar olarak belirlenmiş ve diyakronik bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Bu süreçte dönemlerinin ve koşullarının modernleri olarak inşa edilen öncü yapılar; modern temsilleri, oluşum süreçleri ve fiziksel özellikleri bağlamında tartışılmıştır. Yapılara ilişkin yazılı ve görsel veriler irdelenmiş, fotoğraflama çalışması ve kentin yakın tarihine ilişkin sözlü tarih görüşmeleri yapılmış, ulaşılan bilgiler kentin modernleşme süreci bağlamında tartışılmıştır. Bu anlamda çalışmanın Giresun kentine ve mimarlık tarihine ilişkin araştırmalara yeni bir perspektif kazandırması ve ilgili literatürün zenginleşmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Modernleşme, Giresun, Konut, Kent, Mimari

* Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Giresun Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Giresun / Türkiye.
e-posta: ozgurhasancebi@gmail.com ORCID: 0000-0002-0617-9078

** Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Giresun Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Giresun / Türkiye.
e-posta: selins80@yahoo.com ORCID: 0000-0002-0941-8185

Bu makalenin atıf künyesi / How to cite this article: Demirkan, Ö. & Karaibrahimoğlu, S. (2025). Modernleşme izdüşümünde Giresun konutunun evrimi. *TÜBA-KED*, 32, 195-222. <https://doi.org/10.22520/tubaked.1585787>

Abstract

The aim of this study is to discuss the evolution of Giresun housing in terms of its typological and physical characteristics, reflecting the spatial manifestations of the city's modernization process in different periods. Although the experience of modernization follows similar roadmaps in different geographical areas and periods, these geographical areas contain differences determined by their own conditions. Nevertheless, until recently, many studies on the spatial dimension of modernization have focused primarily on public buildings and central cities, often neglecting the effects of locality, regionalism, and individualism. Furthermore, studies focused on housing that examine the impacts of local data and actors involved in the modernization process are also quite limited. Studies on housing structures in the city of Giresun are also products of a similar understanding, mostly focusing on the Ottoman period and neglecting the cultural, sociological, and economic changes in the city. There are very few studies on housing in the city during the Early Republican period or recent history. With this perspective, the motivation for this study was to expand the literature on the evolution of housing in peripheral cities. From the late Ottoman period to the 1980s, when the perception of modernization changed with the emergence of pluralistic discourses, housing production models in the city were classified according to typology as traditional houses, family apartments, cooperatives, lodgings, and build-to-sell apartments, and evaluated using a diachronic approach. During this process, pioneering structures built as modern examples of their time and conditions were discussed in terms of their modern representations, formation processes, and physical characteristics. Written and visual data related to the buildings were examined, a photography study was conducted, and oral history interviews related to the city's recent history were carried out. The information obtained was evaluated in the context of the city's modernization process. In this sense, it is expected that the study will provide a new perspective on research related to the city of Giresun and architectural history and contribute to the enrichment of the relevant literature.

Keywords: Modernization, Giresun, Housing, Urban, Architecture

Modern mimarlık, sadece biçimsel bir dönüşüm değil, modern toplumun yaşam biçimini de dönüştüren ideolojik bir projedir. 20. yüzyılın başlarında Avrupa'da şekillenen yaklaşım, bireysel zevklerin ve tarihsel referansların ötesinde, rasyonaliteye, işlevselliğe ve evrenselliğe dayalı yeni bir mekânsal düzen anlayışı sunmuştur. Bu anlamda modern mimari düşünsel bir sürece dayanan, toplumsal gereklilikler sonucu oluşmuş bir akım olmanın ötesinde bir düşünce biçimidir. Modern mimarinin en etkili ismi Le Corbusier başta olmak üzere Walter Gropius, Ludwig Mies van der Rohe ve Alvar Aalto gibi öncü isimler mimarlığın işlevselliğini ve çağdaş teknolojileri vurgulayarak yeni tasarım yaklaşımları geliştirmişlerdir (Frampton, 1992). Le Corbusier'in endüstriyel üretim tekniklerinin kullanımına ve süslemeye karşı tavrı, açık plan organizasyonu, ışık, hava ve hareket serbestisi olarak özetlediği biçimsel yaklaşımların modern paradigmanın estetik ve ideolojik temellerini şekillendirmiştir (Le Corbusier, 2007). Kısacası, mimarlık tasarım ve sanat disiplinlerini entegre ederek modern toplumların ihtiyaçlarına yanıt veren kapsamlı bir yaklaşım sunmuştur (Gropius, 2001). Kökenleri Avrupa'ya dayanmakla birlikte evrensel geçerlilik ve rasyonalite iddiasıyla ortaya çıkarak farklı coğrafyalarda kendine özgü tarihsel ve toplumsal koşullarla etkileşim içinde şekillenmiş ve hiçbir ülkenin, kültürün ya da coğrafyanın dışında kalamayacağı ölçüde dönüştürücü ve çağ açıcı bir güç haline gelmiştir (Bozdoğan, 2002). Bu perspektifte batı kökenli modernist düşüncenin farklı tarihsel ve kültürel bağlamlardaki yorumu Osmanlı coğrafyasındaki benzer şekilde geç modernleşen toplumlarda daha da önemli olmuş, Anadolu'daki zengin konut kültürünün zaman içindeki dönüşümünü ivmelendirmiştir. Ancak Anadolu'da modernleşmesinin başlangıç tarihini saptamak ya da kesin tarihlerle sınırlandırmak farklı önceliklerin, bakış açılarının ve farklı tarihlerin belirleyici olduğu problemler barındırmaktadır. Ortak düşünce, çeşitli açılardan batı Avrupa'nın toplumsal ve fıkırsel birleşimini, erişilmesi gereken nihai bir hedef olarak gören ve Cumhuriyetle birlikte yeni boyutlar kazanarak günümüze kadar uzanan modernleşmenin Anadolu'da ortaya çıkışının Tanzimat ve I. Meşrutiyet ile başladığıdır (Mardin, 1999). Dolayısıyla, yöntem ve uygulamalar açısından benzer eksende ilerlemesine karşın Osmanlı'dan Cumhuriyet'e önemli farklılıklar içermektedir.

Osmanlı modernleşmesinde öncelikle üst yapı kurumları yeniden düzenlenirken Cumhuriyet modernleşmesinde sadece kurumların değil çağdaşlaşmayı sağlayacak toplumsal yapının da değiştirilmesi hedeflenmiştir (İnsel, 1990) (Şek. 1). Osmanlı modernleşmesinde toplumsal yapının korunmasına özen gösterilirken devlet teşkilatını büyük ölçüde değiştiren, eskinin yeniyle bir arada var olmaya devam ettiği bir düzen söz konusudur (Hanioglu, 2016). Osmanlı'nın üst yapı kurumlarının yeniden düzenlenmesi amacıyla alınan ekonomik, askeri, politik ve toplumsal kararlar insanların gündelik yaşamlarında ve kentlerin dokusunda önemli değişimler yaratmıştır. Osmanlı kentlerinin ve konutlarının belli kurallara uygun olarak düzenlenmesi amacıyla Ebniye Nizamnamesi (1848) ve Ebniye Kanunu (1882) çıkarılmış; bina yükseklikleri, sokak genişlikleri, yapı malzemesi seçimi ve ruhsatlandırma konularında denetlemeler başlatılmıştır (Özbek, 2019). Bu kararlar hem konut kültürünü hem de aile hayatını dönüştüren modernleşmenin nesneleri olarak kabul edilmektedir (Cengizkan, 2004). Nitekim ulusalcı ideolojinin tırmanması ve etnik kimliğin formüle edilmeye çalışılmasıyla Rumlar yeni konut çevreleri oluşturarak mevcut sistemin dışında konut üretmeye başlamış, konutlarını biçimlendirme arayışlarını konutun ne olması gerektiğinden çok ne olmaması gerektiği üzerine temellendirmişlerdir. Bu tersten gidiş kentlerin konut kültürünü etkileyerek, kültürel ve mimari anlamda geçmişe ve çevreye yabancılaşan, geleneksel düzeni yıkan yapılaşmayı beraberinde getirmiş ve moderniteye geçiş zemin hazırlamıştır (Tanyeli, 1998).

Cumhuriyet döneminde modernleşme daha geniş kapsamla benimsenerek toplumun varlığını ve kültürünü koruyan yeni, kolektif ve milli bir kimlik oluşturulması üzerine temellendirilmiştir (Karpaz, 2019). Toplumsal yapı modernleşme idealleri ekseninde örgütlenmiş, modernizm ideolojinin topluma ve bireylere aktarılmasının aracı olarak kabul edilmiştir (Bozdoğan, 2002). Erken Cumhuriyetin modernleşme çabalarının köklü modernleşme olarak tanımlanmasının temelinde de bu yaklaşım bulunmaktadır. Anadolu kentlerinin yeniden inşa edilmesi, Ankara'nın imarı ve çağdaş yaşam biçimlerinin oluşturulması öncelikli konular olarak görülmüş, imar uygulamaları bu anlayışla gerçekleştirilmiştir (Özbek, 2019). Mimar Vedat Tek ve Mimar Kemalettin öncülüğündeki I. Ulusal Mimarlık Akımı'nın mimari uygulamalarda etkin olduğu bu yıllarda, Batı'daki gelişmelerin ışığında yeni bir mimarlık dili oluşturulmak istenmiş, ancak ortaya çıkan ürünlerin modernliği tartışma konusu olmuştur. 1930'lu yıllara kadar mimarlık söylemi ve pratiğine egemen olan I. Ulusal Mimarlık Akımı (Alsaç, 1976) tüm eksik ve yanlış yorumlanmış içeriğine rağmen tarihselci bir perspektifle bakıldığında *Türk mimari kültüründeki ilk modern söylemdir* (Bozdoğan, 2002). Konut mimarlığına etkisi sınırlı olsa da mimarlık tarihinde ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. 1930'lu yıllara kadar bu akımın etkisiyle inşa edilen başkent Ankara'daki yeni konutlar; her türlü yeniliğin, ilericiğin ve yeni yaşam kültürünün sembolleri olarak görülmüşlerdir (Bozdoğan, 1996). Konfor olanakları ve donatıları ile bir çağdaşlık göstergesi sayılmış, özelleşmiş mekânlarıyla geleneksel konutlardan farklılaşarak yeni

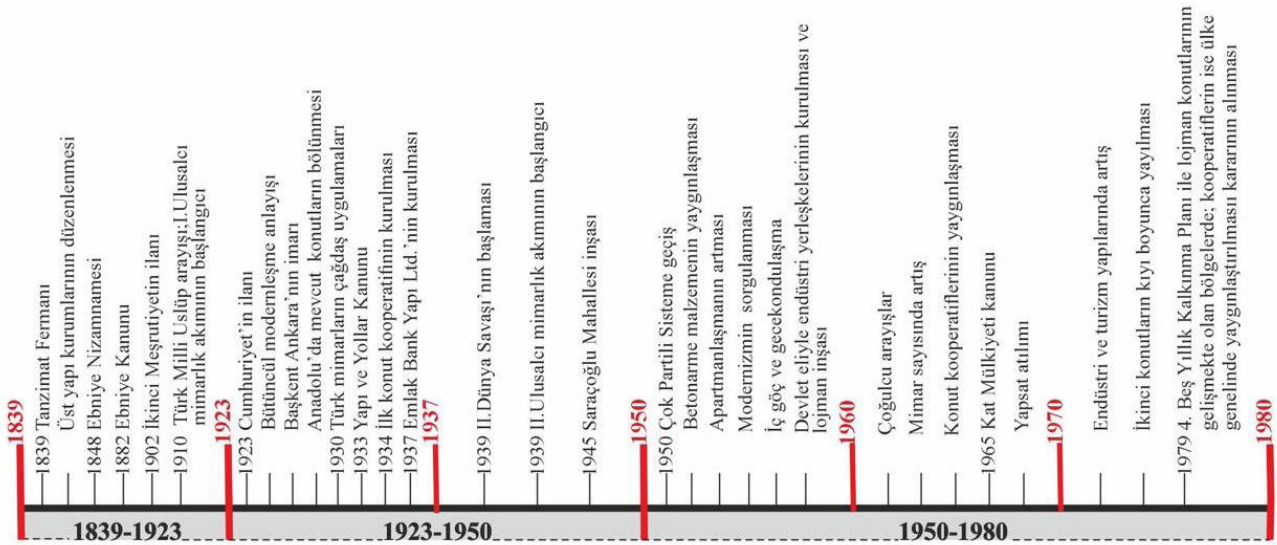
ve modern konuta geçişi başlatmışlardır (Tanyeli, 2004). Kalabalık ailelerin yerini çekirdek ailelerin almaya başladığı ve ailelerin gelir elde etme biçimlerinin değiştiği bu süreçte periferi kentlerde de konut ihtiyaının hızlıca karşılanmasında amaçlı çözümler aranmış, geleneksel evler merdiven ya da kapı ilaveleriyle bölünerek kullanıcı sayıları artırılmış ya da kiraya verilmişlerdir (zbek, 2019). Anadolu kentlerindeki modernleşme deneyimine farklı bir boyut kazandıran asıl gelişme ise 1937’de Emlak Bankası’nın kurulması olmuştur (Görgülü, 2016; Erdeveci, 2023). Hızla artan konut talebi karşısında yetersiz kalan bireysel konut üretimine kamunun desteklediği kooperatifler eklenmiş, konut kooperatiflerine ilişkin yasal düzenlemelere gidilmiştir. 1945’te SSK kurulmuş, devlet çalışanlarının barınma ihtiyaını karşılamak amaçıyla konut kredisi verilmeye başlanmıştır. Böylece düzenli gelire sahip devlet çalışanları ve üst gelir grubu tarafından kurulan kooperatifler zamanla işçi ve memur gibi dar gelirliilerin de konut edinmesine olanak sağlamıştır (Tekeli, 2009). 1945’te inşa edilen Saraçoğlu Mahallesi bu anlamdaki ilk örnek olarak kabul edilmektedir. Ancak, yüksek katlı konut üretiminin modernleşmenin bir gereği olarak kabul edilmesiyle devlet tarafından periferi kentlerde görece yüksek katlı, modern apartmanlar inşa edilmeye başlamıştır (Vural, 2017). Bu noktada Diyarbakır Memur Evleri (1946-47) rnek gösterilebilir. Konut retiminde yeni bir döneme girilerek standart projeler ve yeni malzemelerle çok sayıda konutun üretilmeye başlandığı bu süreçte modern mimari en steril biçimleri, en basite indirgenmiş sloganları ve evrenselleştirici bilimsellik iddialarıyla batı modernizmine eş anlamda kullanılmaktadır (Bozdoğan, 2005). Ancak, Anadolu’daki konut üretiminde batının modernist çizgisi yakalanmaya çalışılırken halk modern konutu kendilerine dayatılan yabancı bir üretim olarak görmüştür (Bozdoğan, 2002). Nitekim II. Dünya Savaşı sonrasında ülke genelinde yaşanan ekonomik durgunluk, inşaat projelerinin ve yatırımların iptal edilmesi ile sonuçlanmış (Batur, 2010), II. Ulusal Mimarlık akımının ortaya çıkışına zemin hazırlayan geleneksel ve bölgesel yapıım yöntemlerine dönülerek bölgeselcilik, ulusalcılık düşünceleri yeniden etkinleştirmiştir (Alsaç, 2007). Ankara’nın modern konut kültürünün karşısında Osmanlı sivil mimarlığı odaklı, tarihselci anlayışa sahip ancak evrensel ilkeleri de takip etmeye çalışılan bir anlayış olarak konumlanmıştır (Tekeli, 2007).

1950’ler modernleşme sürecinde önemli bir dönüm noktasıdır. Modernizm cumhuriyetçi kadroların, yeni asker ve sivil yöneticilerin, bürokratların ya da ulusal burjuvazinin benimsediği (Tanyeli, 2004) seçkin bir yaşam tarzının ifadesi ya da bir devlet projesi olmaktan çıkarak topluma derinlemesine nüfus eden bir dinamik halini almıştır. Başka bir deyişle, kısmi ve dışsal bir gelişme olmaktan çıkarak bütüncül ve kuşatıcı bir karakter kazanmıştır (Bilgin, 1996; Vural & Sağiroğlu, 2022). Devleti politikaların desteklediği kalkınma atılımlarının yerini liberal ekonomi söylemleri olarak konut rimi serbest piyasanın kontrolüne geçmiştir (Aydın ve ark., 2005). Ancak, modernizm, bu liberal ve popülist politikaların etkisiyle mimarlık ve şehircilik alanlarında sorgulanmaktadır (Bozdoğan, 2010). Öte yandan, tarımda makineleşmenin artması kırsaldaki işgücü gereksinimi azaltmış ve kentlere göç başlamıştır. Kentlerdeki konut stoğunun hızla artan bu nüfusun konut ihtiyaı karşısında yetersiz kalması bir taraftan gecekondulaşma alanlarını oluştururken, diğer taraftan devlet tarafından kurulan kamu yerleşkelerinin çevresinde yeni konut alanları ortaya ıkımaya başlamıştır. Bu yerleşkeler konutların yanı sıra sahip oldukları rekreasyon alanları, eğitim yapıları ve sosyal tesisleri ile inşa edildikleri kentlerin toplumsal ve mekânsal değişimini doğrudan etkilemiştir (Asıliskender, 2009). Devlet ve büyük sermaye tarafından kalkınma yatırımlarının önemsenirken konut yatırımlarının geri planda tutulması bu yıllardaki konut gelişimini olumsuz etkilenmiştir. 1965 Kat Mülkiyeti kanunu bu anlamda önemli bir eşiktir ve konut üretimini küçük sermaye açısından cazip hale getirerek, hızlıca ekonomik kazanç sağlayan ticari bir faaliyete dönüştürmüştür. Öyle ki, hem merkezde hem de nüfusları artan periferi kentlerde farklı konut üretim yöntemleri ortaya çıkmış; yapsatılık, gecekondulaşma ve kooperatifçilik yaygınlaşmıştır (Cengizkan, 2004). 1970’li yıllara gelindiğinde Türkiye’deki konut stoğunun %40-45’i ayrıık veya bitişik düzende, bira plan şemasının tekrarı yapsat apartmanlar; %40-45’i gecekondulaşma veya imarsız yapılar; %10’u ise düzenli gelir sahipleri tarafından kurulan kooperatiflerden oluşmaktadır (Koca, 2015). Nitelik ve nicelik açısından ters orantılı ilerleyen gelişmeler kentleri ve konut üretimini doğrudan etkilerken merkezden periferiye konut rimi modernizmin etkisiyle fonksiyonalist bir mantığa bürünmüş, apartmanlaşma ve beraberindeki hızlı yapılaşma Anadolu’daki geleneksel konutların yerini niteliksiz modern konutların almasıyla sonuçlanmıştır (Pulat Gökmen, 2011). İmar afları gecekondulaşma yapılarını yasal hale getirirken zamanla küçük ölçekli gecekonduların yerini büyük, yüksek katlı apartmanlar almaya başlamıştır (zbek, 2019). Yapsat sisteminin konut üretiminde etkin olduğu 1970’li yıllarda mimaride müteahhite en yüksek karı sağlayacak en verimli plan ve kütlenin üretilmesini hedefleyen kısıtlı bir pratiğe dönüşmüştür. Kentler, müteahhitlerin ya da düşük düzeyli hizmet verme konusunda sakınca görmeyen mimarların elinde yavan bir yerli modernizmine, başka bir deyişle, modernin vernaküler yapılarına sahne olmuştur (Balamir, 2003).

1970'lerin sonunda devralınan kimlik kaybı tartışmaları, siyasal ve ekonomik olaylarla şekillenen özgürlükçü arayışların getirdiği kültürel dönüşüm, demokrasi ve tüm bunların sonucunda özgürlüklerin kesintiye uğradığı sosyo-politik ortam (Karaibrahimoğlu & Usta, 2018) 1980'li yılların modernist karakterini belirlemektedir. Modernizm, mimarlıktaki kimlik kaybının sorumlusu olarak görülmekte ve mimaride ortaya çıkan üslup serbestliği konut mimarisini biçimlendirmektedir (Tanyeli, 1998). Birçok farklı dilin ve akımın beraber var olduğu, çok kültürlü, çoğulcu (Kortan, 1991) ve ulusalcı (Kazmanoglu & Tanyeli, 1986) bir anlayış hakimdir. Gelişmekte olan bölgelerde lojman konutlarının yaygınlaşması (Keleş, 1978) ve çeşitli yasal düzenlemeler dönemsel olarak konut üretimini etkilemiştir. Kısacası, kendisinden önceki dönemlerin modernleşme deneyiminden önemli ölçülerde farklılaşan 1980'ler modern konutun evriminde bir nirengi noktasıdır.

Şekil 1

1839-1980 Arası Türkiye'de Modernleşme ve Konut Gelişimi / *Modernization and Housing Development in Türkiye Between 1839-1980* (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 2025)

Anadolu'daki zengin konut kültürünü ve yakın tarihini aydınlatan sürece karşın modernleşme eksenli çalışmalar kamu yapılarının odağında yerel, bölgesel ve bireysel etkilerin göz ardı edildiği, ideoloji merkezlidir. Konut ve konut tipolojileri modernleşme çalışmalarının birincil konusu değildir. Bir periferi kent olarak Giresun'daki konut çalışmaları da Osmanlı'nın son döneminde inşa edilmiş yapıların biçimsel ve yapısal özelliklerini merkeze almakta ve kentin kültürel, sosyolojik ve ekonomik değişimini ve kent mekânına etkisini göz ardı etmektedir.¹ Kentte, yakın tarihli konut yapılarına ilişkin çalışmalar oldukça sınırlıdır.² Bu çalışmanın amacı ise Giresun konutunun evrimini modernleşme sürecinin farklı dönemleri ve mekânsal yansımalarının izdüşümünde değerlendirmek ve kentsel mekâna etkilerini tipolojik ve fiziksel özellikleri üzerinden tartışmaktır. Ancak modernleşmenin sahip olduğu politik, ekonomik, kültürel ve sosyal alanda birbiriyle iç içe geçmiş, etkileşimli ya da karmaşık ilişkiler; mimari yapıların kesin çizgilerle ayrılmasını ve salt bir dönemin ürünleri olarak değerlendirilmesini engellemektedir. Bu bakışla Giresun konutunun evrimi modern zaman içinde eş zamanlı ya da ard zamanlı okunduğu diyakronik bir yaklaşımla irdelenerek yapıların dizilimi, anlamları ve birbirleriyle ilişkileri tartışılmıştır. Osmanlı'nın son çeyreğinde inşa edilmiş Giresun Evleri ile başlatılan çalışma, Cumhuriyet modernleşmesinin yerel verilerle bağının zayıfladığı, çoğulcu, çok kültürlü ve ulusalcı yönelimlerin etkilerini gösterdiği 1980'li yıllar ile sonlandırılmıştır.³ Bu süreçte kentte inşa edilen geleneksel konutlar, aile apartmanları, kooperatif, lojmanlar ve yapsat konutlar dönemleri ve kendi koşulları bağlamında modern temsilleri, oluşum süreçleri ve fiziksel özellikleri açısından tartışılmıştır. Yapılara ilişkin yazılı ve görsel veriler irdelenmiş, yapılar fotoğraflanmış ve kentin yakın tarihine ilişkin sözlü tarih görüşmeleri yapılmış, ulaşılan bilgiler kentin modernleşme süreci bağlamında değerlendirilmiştir.

1 Mehmet Fatsa (2022), Feridun Emecen (1996), (1997) ve (2009), Ayhan Yüksel (2002)'in Giresun'un kentleşme sürecini irdelleyen yazıları, Gazanfer İltar (2016) ve (2021)'in sanat tarihi açısından Geleneksel Zeytinlik Evlerini ele alan kitapları ve yine Kandemir (2000), Aksoy (2002) ve Gök (2023)'ün Zeytinlik Evlerini konu eden tezleri dışında kentin konut tarihine ilişkin araştırma bulunmamaktadır.

2 Ayrıntılı bilgi için Bkz. Demirkan ve Salbacak (2019).

3 1980 bir eşik olarak kabul edilmiş, sonrasında inşa edilen konutlar çalışmaya dahil edilmemiştir.

Giresun Kentinin Modernleşme Süreci

Giresun, nüfusu ve yüzölçümü dikkate alındığında küçük bir yerleşim birimi olmasına karşın Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Anadolu'nun periferisindeki kentlerin yaşadığı modernleşme sürecine eş zamanlı bir deneyim yaşamıştır. 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren küçük bir kıyı kasabası olmanın ötesine geçerek küçük bir limanı ve büyümesini destekleyen kurumlarıyla önemli bir ticaret hacmine ulaşmıştır (Yüksel, 2002). Bölgenin iç kesimlerle bağlantısını sağlayan ulaşım ağlarının Giresun'dan geçmesi, kentin bulunduğu bölge içerisindeki önemini artırmıştır. Karadeniz'in milletlerarası ticarete açılmasıyla bölgenin önemli tarımsal ürünlerinden fındık, liman üzerinden pazarlanabilir hale gelmiş, değeri ve üretimi artarak halk için önemli bir geçim kaynağına dönüşmüştür (Yüksel & Yeşilot, 2016). Fındığın Avrupa ülkelerine pazarlanmasının getirdiği ticari hareketlilik kentte yeni iş alanlarını ortaya çıkarmış ve toplumsal ve demografik yapısını etkileyen kapsamlı değişikliklere neden olmuştur. Nitekim, modernleşme sürecinin ilk adımları olarak yürütülen imar faaliyetlerinin birçoğu 1856'da Islahat Fermanıyla kentin idari, ticari ve sosyal hayatında etkinlikleri artan Rum cemaatine mensup belediye başkanı Kaptan Yorgi tarafından gerçekleştirilmiştir (Balci, 2012). Limanı aracılığıyla Avrupa kentlerinin bir bölümü ve Osmanlı'nın merkezi İstanbul ile ilişkilerini güçlendiren kent, merkezdeki gelişmelerden eş zamanlı haberdar olmuş ve etkilenmiştir. Osmanlı'da Belediye teşkilatı kurulan ilk kentlerden birinin Giresun olması modernleşme sürecinin kentteki seyrine ilişkin önemli bir gösterge niteliğindedir. Özellikle fındık ticaretinin getirdiği zenginlik, kentin kalkınmasını ve toplumsal anlamda batı etkisine açık bir ortamın oluşmasını sağlamış (Aslanidis, 1976), belirli bir zümre ile sınırlı kalmakla birlikte halk, Avrupa geleneklerini yakından tanımıştır (Ortaylı, 1997). Kentin kendi dinamikleri ve merkezi kararların etkisiyle zaman zaman ivmelenen ya da yavaşlayan imar uygulamaları hem konut uygulamalarını etkilemiş hem de Cumhuriyet döneminde sürekliliği sağlanarak yeni bir yaşam biçimi öngören köklü değişikliklere zemin hazırlamıştır (Şek. 2).

Cumhuriyet'in ilanının ardından il statüsü kazanan kent, dönemin toplumsal, topografik ve ekonomik bileşenlerinin etkisiyle sahip olduğu organik dokuyu biçimlendiren modern planlama uygulamalarına sahne olmuştur (Demirkan & Karabrahimoğlu, 2018). Ankara'nın başkent ilan edilmesi ve ülkenin merkezi konumuna gelmesi İstanbul ile liman aracılığıyla bağlantı sağlayan ancak yeterli karayolu bağlantılarına sahip olmayan kentin merkezle ilişkisini etkilemiş, modernleşme uygulamaları ardıl zamanlarla gerçekleşmeye başlamıştır. 1933'te, Belediye Yapı ve Yollar Kanunu kapsamında imar planları hazırlanan periferi kentler arasında Giresun'da bulunmaktadır. Ancak, söz konusu planda kentin merkezi Gazi Paşa Caddesi ve çevresi dışında gelişimini etkileyecek önemli kararlara yer verilmemiştir⁴ (Bekdemir, 2015a). Öte yandan kentin nüfus artışı, demografik eğilimleri ve kentleşme konusundaki bilgiler, sınırlı bir dokümana ve Cumhuriyet döneminde başlayan periyodik nüfus sayımlarına dayanmaktadır. Bu veriler kent nüfusunun 1950'li yıllara kadar artmadığını özellikle savaş sonrasında yaşanan kıtlık nedeniyle kentsel alandan göçler verdiğini göstermektedir (Günyol ve ark., 1982). Dolayısıyla, 1950'li yıllara kadar kent mekânında hissedilir bir değişimden söz etmek olanaksızdır (Bekdemir, 2015b). Konut alanları, Zeytinlik Mahallesi, Kale Mahallesi ve çevresindeki ilk yerleşim alanında yoğunluğun artmasıyla kalenin eteklerinden doğu-batı aksına uzanan güzergahta sınırlı bir ilerleme göstermiştir. Kale eteklerindeki Kale, Sultan Selim, Kapu, Çınarlar ve Hacı Hüseyin Mahalleleri sınırları içerisinde kalan bu yerleşim alanı günümüzde de geleneksel kent dokusu niteliğini sürdürmektedir (Bekdemir, 2015a). Bu yıllarda kentin modernleşme atılımları düzenli yollar açmak, meydanlar, geniş yeşil alanlar oluşturmak, kentin aydınlatılmasını sağlamak, düzenli bir ulaşım sistemi oluşturmak üzerine kuruludur. Kent, Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (1938) ve Fındık İhracatçıları Birliği'nin (1940) kurulmasıyla bir fındık ticareti merkezine dönüşmüştür. Bu süreçte kentteki imar faaliyetleri sınırlı olmakla birlikte farklı işlevlere yönelik kamu yapılarının inşası önemli bir gelişmedir; Belediye Binası (1949) ve Erkek Sanat Okulu (1949) inşası buna örnek verilebilir. Konut ihtiyacı mevcut yapıların yenilenmesi ya da bölünerek kullanıcı sayılarının artırılması ile karşılanmaktadır (Kabacaoğlu & Dervişoğlu, 2019; Karabrahimoğlu & Demirkan, 2020). Yeni inşa edilen sınırlı sayıdaki konut ise geleneksel anlayışın yığma sistemde tekrar edildiği konutlardır. Kısacası, 1950'li yıllara kadar merkeze yakın, kalkınma atılımlarının belirgin biçimde izlenemediği, ekonomik ve politik anlamda güçlü kentlerdeki bütüncül yaklaşımlardan farklı olarak Giresun'daki modernleşme deneyimi sınırlı, tekil ve yapı odaklı gerçekleşmiştir (Şek. 2).

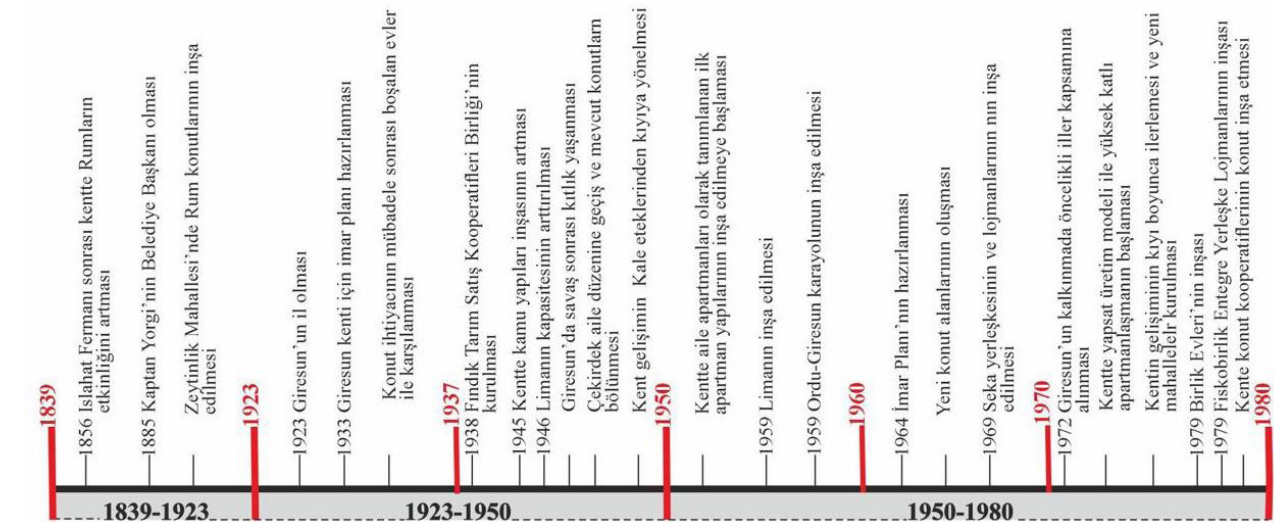
1950'li ve 1960'lı yıllar, kentin ekonomik göstergelerinin iyileştiği ve nüfusun artmaya başladığı yıllar olarak modernleşme sürecinde bir dönüm noktasıdır. Yeni düzenin işlevlerini karşılayacak, yaratıcı güçlerini modernleşmenin sunduğu kavramsal derinlikten alan mimari yapılar kent mekânına eklemlenirken 1950'lere kadar sadece 4 bin kişi artan kentin nüfusu, 1955'te %21,8 ve 1960'ta %30,5'lik büyüme artışı göstermiştir (Bekdemir,

4 Haritaya ilişkin herhangi bir görsel bilgiye ulaşılammıştır.

2015a). 1959'de limanın ve karayolunun inşa edilmesi kent nüfusunun sayısal artışını etkileyerek kentleşme hızının 1950-1965 aralığında en yüksek oranlara ulaşmasını sağlamıştır (Günyol ve ark., 1982). 1950'li yıllarda kentin geleneksel dokusunun çevresinde ilerleyen gelişim 1970'li yıllara kadar bir şerit şeklinde kıyı boyunca ilerlemiş ve Hacı Hüseyin, Hacı Miktat, Şeyh Keramettin, Gemilerçekeği Mahallelerinde yeni konut alanları oluşmuştur (Bekdemir, 2015a). Ancak kamu yapılarının yanı sıra sanayi yapılarının inşasıyla sınırları genişleyen kentte yeni bir imar planına ihtiyaç duyulmuş ve Mimar Bilge İşman tarafından kentin gelişimi konusunda etkili öneriler sunan 1964 Planı hazırlanmıştır (Kabacaoğlu & Dervişoğlu, 2019). Öte yandan, kentin en büyük sanayi tesisi olarak Seka'nın 1969'da inşa edilmesi kentte yeni bir konut üretim modelini gündeme getirmiş, yerleşkenin içerisinde sosyal donatılara ve yeşil alanlara sahip konutların konfor olanakları kentteki modern konut algısını etkilemiştir. Nüfusunun %27,2 oranında arttığı 1960'lı yıllarda kentin değişiminde devlet etkisinin belirleyici olduğunu ve modernleşmenin hem mekânsal hem de toplumsal anlamda devlet eliyle yaygınlaştırıldığını göstermektedir. 1970'lerde kentin geleneksel dokusunun çevresindeki mahalleler gelişimini tamamlarken Teyyaredüzü, Samanlıkkıranı, Kayadibi, Seldeğirmeni, Boztekke ve Gedikkaya Mahallelerinin kurulmasıyla birlikte kent kıyı boyunca doğu-batı aksında gelişmeye başlamıştır (Bekdemir, 2015a). Kentin modernleşme deneyiminde etkili gelişmelerden birisi 1972'de kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınmasıdır. Ancak, beklenen düzeyde teşvik alamayan kentte sanayileşme yatırımları devlet kuruluşları ve çoğunlukla kooperatif işletmeleri düzeyinde kalmıştır (Günyol ve ark., 1982). Kooperatifler tarafından Peynir-Tereyağı Fabrikası'nın (1978), Yonga-Levha Fabrikası'nın (1978), Fiskobirlik Entegre'nin (1979) ve Adel Kâğıt-Kalemcilik Fabrikası'nın (1981) kurulması, 1970'lerin gelişmeleri arasındadır. Ancak, yatırımlara karşın kentin verdiği göç oranı artmaya devam etmiş, nüfusu 1980'li yıllara kadar merkezde artarken genel olarak azalma eğilimi göstermiştir. Kentin merkezindeki nüfusun artışında Fiskobirlik Entegre'nin inşa edilmesi sonrasında ekonomik gelirleri artan kırsaldaki fındık üreticisinin kent merkezine göç etme isteği etkilidir (Bekdemir, 2015a). Kırsaldan göçün kent merkezinde yarattığı nüfus artışı, yetersiz konut stoğu ve mevcut konutların olumsuz koşulları nedeniyle belirgin bir konut sorunu yaratmış ve gecekondulaşmayı kentin mücadele etmesi gereken konulardan biri haline getirmiştir. Öyle ki yerel gazetelerde Seldeğirmeni Mahallesi'ndeki eski mezarlığın gecekondu bölgesine dönüşmesinin endişeyle karşılandığına dair haberler yer almaktadır (Anonim, 1974). Ancak kentin bu yıllardaki yüksek katlı yapılaşmasında ve konutun hızlı ekonomik kazanç elde etmenin bir yöntemi olarak görülmesinde yapsat apartmanlar belirleyicidir. Ayrıca, farklı kentlere ve ülkelere göç eden kişilerin memleketlerinde mülk edinme talepleri kentteki yapsat apartmanların artışında etkili olmuştur. Sonuçta, 1980'li yıllara kadar dengeli bir gelişim gösteren kent ülke genelinde uygulanan liberal konut politikalarından ve beraberindeki hızlı kentleşme eğilimlerinden etkilenmiş, imar aflarıyla kontrolsüz ve plansız bir gelişim sürecine girmiştir⁵ (Hakyemez, 2005). Konut üretiminin niteliğinin de değiştiği süreçte birbirini tekrar eden, özgün ve modern temsiliyetini kaybetmiş bir yapı stoğu ortaya çıkmıştır. Kent, olağan gelişimi içerisinde modernin ilk örnekleri olarak varlık bulan nitelikli ve öncü modernist yapıların kentin sıkışık, karmaşık dokusu içerisinde kaybolduğu sürece evrilmiştir.

Şekil 2

1839-1980 Arası Giresun'da Modernleşme ve Konut Gelişimi / *Modernization and Housing Development in Giresun Between 1839-1980* (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 2025)

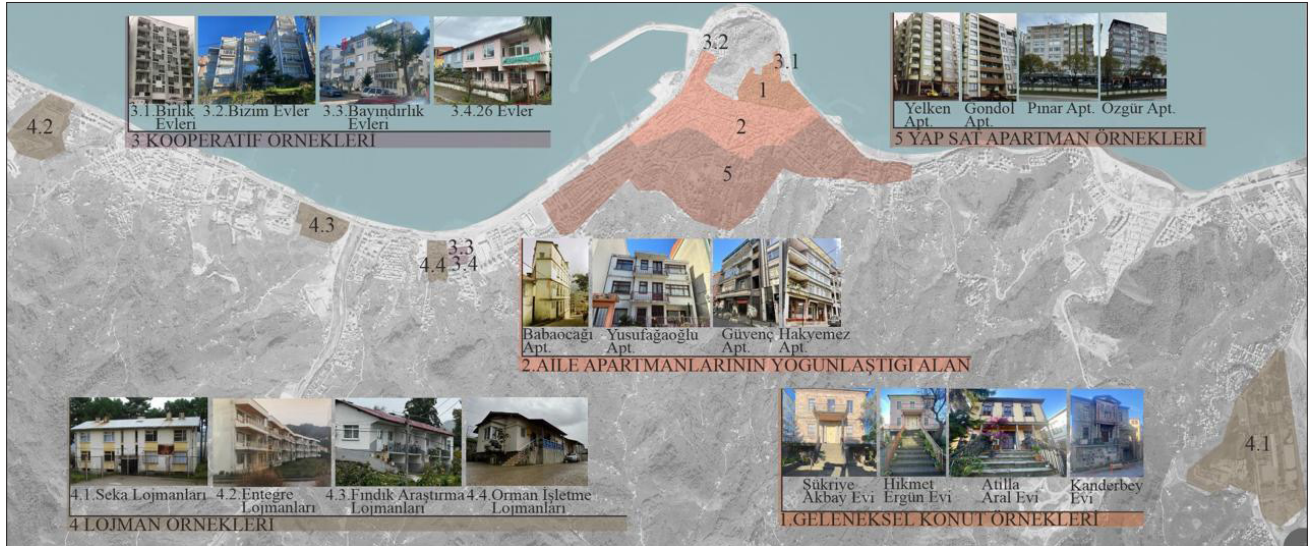
5 Kişisel Görüşme, Mimar Zeyyat Hakyemez, 02.07.2025

Modernleşme İzdüşümünde Giresun Konutu

Kentin yerel şartlarının da belirleyici olduğu modernleşme konut dokusunda üçlü bir yapılaşma oluşturmuştur; ilki kentin eski mahallelerinin sıkışık düzeni içerisindeki organik yapılaşmadır ve kentin tarihsel yapı niteliğindeki sivil mimarlık örneklerini kapsamaktadır. İkincisi, geleneksel aile yapısının çekirdek aileye dönüşmesiyle ortaya çıkan, 1950’li yıllarda kentin ilk apartman örnekleri olarak inşa edilen aile apartmanlarıdır. Üçüncüsü, 1970’li yıllarda başlayan yüksek katlı, yapsat üretimi apartmanlar ve sayıları hızla artan konut sitelerinin oluşturduğu seyrek konut dokusudur (Günyol ve ark., 1982). Bu çok katmanlı düzen içerisinde kentin eski ve yeni konut alanları yoğunluk ve nitelik açısından farklıdır. Diğer bir deyişle konutların yapım tekniklerinden mekânsal düzenlerine gösterdikleri farklılıklar ya da benzerlikler aslında modernin değişim paradigmalarının ortaya koyduğu kavramsal nitelikleri işaretlemektedir. Bu bakışla, çalışma kapsamında Giresun konutu üretim modelleri ve inşa edildikleri dönemler üzerinden tartışılmıştır. *Geleneksel Evler* kentin ilk yerleşim alanında ve Geç Osmanlı modernleşmesi ekseninde inşa edilmiş konutlardır. *Aile Apartmanları*, kentte inşa faaliyetlerinin başladığı 1950’li yıllarda hem geleneksel yapım yöntemlerinden modern teknolojiye geçişin hem de geleneksel aile yapısından çekirdek aileye geçilerek toplumsal, kültürel yapıdaki değişimin başladığı dönem konutlarıdır. Kale Mahallesi ve kalenin eteklerindeki Sultan Selim, Kapu, Çınarlar, Kumyalı ve Hacı Hüseyin Mahallelerinde inşa edilmiş yapılarıdır. *Lojmanlar*, 1960’lı yıllarda merkezin denetimindeki plan kararlarının etkisinde, periferi kentlerin modernleşme deneyimlerine katkı sağlaması amacıyla inşa edilen sanayi ve kamu yerleşkelerindeki konutlardır. *Kooperatifler*, kentin kıyı aksında büyümeye başladığı 1970’li yıllarda çalışanların kolektif birlikteliğiyle inşa edilen yapılarıdır. *Yapsat apartmanlar* ise modern algısının değişmeye başladığı 1970’li yılların sonlarında özellikle Atatürk Bulvarı üzerinde inşa edilen ve kentin kıyı bandındaki lineer gelişimini destekleyen yüksek katlı yapılarıdır (Şek. 3). Çalışma kapsamında konut üretim modellerini örnekleyen yapılar kent mekânına eklenme tarihleri ve kentin yerel aktörleri, mekânsal ve toplumsal koşulları bağlamında tartışılmıştır. Öte yandan konut sayısının çalışma kapsamında çoğaltılması mümkün olmakla birlikte kentin kolektif belleğinde yer edinen ve dönemlerinin öncüleri olarak inşa edilen yapıların seçilmesine özen gösterilmiş, yapılar arasında tarihsel geçişlerin ya da sürekliliklerin olabileceği kabul edilerek değerlendirme yapılmıştır.

Şekil 3

1836-1980 Arası Giresun’da Konut Üretim Modelleri ve Kente Dağılımı / Housing Production Models and Urban Distribution in Giresun Between 1836-1980 (Ö. Demirkan & S. Karabrahimoğlu, 2025)

Geleneksel Giresun Konutu; Dönemlerinin Modernleri

Tanzimat’ın ilanıyla birlikte iskân kısıtlamalarının büyük ölçüde ortadan kaldırılması, konut edinimi konusunda gayrimüslimlere yeni haklar sağlanması ve kentleri modernleştirme çabası dönemin konut dokusunu etkileyen en önemli unsurlardır. Özellikle gayrimüslimlere tanınan haklar farklı grupların yaşam tarzlarını ve konut kültürlerini yerel verilerle sentezleyerek yansıttıkları mimari yapılar inşa etmelerine zemin hazırlamıştır. Simetrik ve kompakt çözümler, dış mekâna açılma kaygısının belirleyici olduğu bir yapı ögesi olarak sokağa açılan balkonların kullanılması ve pencere kafeslerinin kaldırılması bu konutların en temel özellikleridir. 19. yy. sonu - 20. yy. başlarında çoğunlukla

Rum vatandaşlar tarafından inşa edilen ve *Geleneksel Giresun Evleri/Zeytinlik Evleri* olarak adlandırılan konutlar bu anlayışın ürünüdür. Gogora Mahallesi olarak da bilinen Zeytinlik Mahallesi'nde yoğunlaşan ve Osmanlı dönemine özgün karakteristik nitelikler taşıyan yapılardır. Genel özellikleri bakımından Anadolu'ya yayılan geç dönem Osmanlı konutlarıyla benzerlikler gösteren Zeytinlik Evleri'nde Osmanlı sivil mimarlığının egemen ve bütüncül yapısıyla şekillenmiş, geometri ve faydacılığın önemli rol oynadığı ve doğal malzemenin tasarımı biçimlendirdiği bir anlayış söz konusudur (Başkan, 2008). Her ne kadar kent ve mimarlık tarihi araştırmalarında *gelenekselin* karşılığı olarak yer alsalar da aslında Osmanlı'nın ve kentin modernleşme çabalarının ürünleri başka bir deyişle dönemlerinin *modernleri* olarak inşa edilmişlerdir. Öte yandan Zeytinlik Mahallesi'nin gayrimüslimlere özgü bir yaşam alanına dönüştüğü süreçte konutların yanı sıra kilise, okul ve hastane yapılarının da inşa edildiği, ulaşım ve altyapı sorunlarının çözülmeye çalışıldığı; kısacası, kentsel bir parçanın bütüncül olarak iyileştirilmek istendiği görülmektedir. Ayrıca konutların yükseklikleri, sokak genişlikleri ya da ahşap yerine kagir malzemenin kullanılması gibi Ebniye Nizamnamesi ile getirilen kuralların bu yapıların inşasında belirleyici olduğu söylenebilir.

Zeytinlik Mahallesi'nde yer alan konutlar Anadolu yerleşim geleneğine uygun olarak birbirinin manzarasını ve güneşini kesmeyecek şekilde topografya ile uyumlu bir düzende konumlanmıştır. Kentin geleneklerinden, iklimsel ve teknolojik koşullarından, yaşadığı deneyimlerden etkilenecek yere özgü bir mekânsal örgütlenme göstermekte, Osmanlı modernleşmesinin mimari biçim arayışını yansıtan neo-klasik üslupdan izler taşımaktadırlar. Zeytinlik Evleri, birkaç basamaklı bir verandadan girişin sağlandığı, çoğunlukla bodrum kat üzerine zemin+1 kattan oluşan iç sofalı, kare ya da dikdörtgen planlı konutlardır. Yapının girişi orta aksta, sofanın dar köşesinde yer alırken odalar ve merdiven kovası sofanın etrafında konumlanmıştır. Sofa, yaşamın geçtiği bir mekândan çok evin merkezi, karşılama mekânı görevini üstlenir. Ayrıca sofadan giriş sağlanan ve evin ön cephesinde yer alan bir misafir salonu ve hemen karşısında mutfak yer almaktadır. Merdiven çoğunlukla yapının köşesine yakın bir noktada, girişinin bir kapı ile sağlandığı kapalı bir mekânda yer alırken tuvalet merdivene yakın noktada konumlandırılmıştır (Şek. 4). Evlerin bazılarında ise mutfak tuvaletin yanında arka köşede yer almaktadır (Şek. 5). Evlerin üst katlarında ise büyük bir salon ve birbirine yakın büyüklüklerde yatak odaları bulunmaktadır. Katlarda 3-4 odanın yer aldığı konutlarda, bazı odalar arasında geçişi sağlayan kapılar bulunmaktadır. Bir çekirdek ailenin temel yaşam gereksinimlerini karşılayacak donatılardan yoksun sadece yatak odası işlevi gören bu odalar, konutları geleneksel Türk evi plan şemalarından farklılaştırmaktadır.

Şekil 4

Mehmet Ergun Evi Plan Şeması ve Cephe Düzeni / Mehmet Ergun House Plan Diagram and Facade Layout (Ö. Demirkan & S. Karabrahimoğlu, 15 Mayıs 2025)

Ŗekil 5

Atilla Aral Evi Plan Ŗeması ve Cephe Düzeni / *Atilla Aral House Plan Diagram and Facade Layout* (. Demirkan & S. Karaibrahimoglu, 15 Mayıs 2025)

Zeytinlik Evleri'nin cephelerinde üç farklı düzen söz konusudur; giriŖin üzerinde ahŖap, taŖ veya metal malzemeden yapılmıŖ bir balkonun yer aldığı cephe, üst katın sütunlarla desteklenerek çıkma yaptığı cephe ve balkon ya da çıkmanın kullanılmadığı düz cephe (Ŗek. 6) (ltar, 2016). Osmanlı geç dönem konutlarında yavaŖ yavaŖ yer almaya baŖlayan balkon modernleŖmenin bir yansıması olarak yapıların vazgeçilmez bir ögesi haline gelmiŖtir (Kolay, 2021). Oysa, yaŖam kültürüyle de iliŖkili olarak önceki dönemlerin geleneksel Türk evlerinde balkona rastlanmamaktadır. 19.yy Osmanlı modernleŖmesiyle birlikte balkon konutun dıŖa açılmasını sağlayan bir öge olarak cumbayla birlikte cephede yer almaya ve cumbaya benzer Ŗekilde konut cephesinin simetri ekseninde ve giriŖ kapısının hemen üzerine gelecek Ŗekilde yerleŖtirilmeye baŖlamıŖtır (Ŗenyurt, 2018). Dönemin yaygın neoklasik üslubunu yansıtan sütun ve konsollarla taŖıtlmıŖ balkonlar cephelere eklenmiŖ yeni mimari ögelerdir. Konutların cephe düzeni içerisinde pencereler sıralı, ritmik bir düzende ve çoğunlukla svelidir. Alt katlarda demir korkuluklar üst katlarda ise kepenkler kullanılmıŖtır. Bu noktada kütlesel biçim ve cephe özellikleri açısından bu konutların modernin modülasyon ve tekrar anlayıŖını taŖıyan konutlar oldukları söylenebilir. Öte yandan dönem konutlarının kapı, pencere, merdiven ya da balkon korkuluklarında sıklıkla rastlanan Art Nouveau ferforjelere (Kolay, 2021) Zeytinlik Evleri'nde de rastlanmaktadır. Kıvrımlı bitkisel figürlerin yer aldığı korkulukların kullanılması dönemin modernist eğilimlerinin tekrar edilmesi olarak okunabilir. Kısacası, Zeytinlik Evleri'nde cephe düzeni, Rumların elde ettiği iskan haklarının, mülkiyet anlayıŖının ve bunların ötesinde kamusal görünürlük arzusunun somut bir yansıması olarak hem ekonomik g göstergesi, hem de kimliksel bir duruŖ sergilemektedir. Dolayısıyla 19. yüzyılda kentte inŖa edilen konutların daha çok *görünürlük ve kimlik sunumu için inŖa edilmiŖ yapılar* oldukları söylenebilir. Oysa geleneksel Türk evinde cephe grnrlĞi ikincil önemdedir ve esas olan i mekân örgüsüdür. Zeytinlik Evleri'nde ise cephe adeta bir sahne perdesi gibi dzenlenmiŖtir. Simetrik kompozisyon, anıtsal merdiven, balkon ile vurgulanmıŖ orta aks sahnenin en belirgin ögeleri haline gelmiŖtir. Bu evlerin özellikle giriŖ cephesinde görülen simetrik ve temsil odaklı kurgunun aynı zamanda Osmanlı modernleŖmesinin taŖraya yansıması olarak okunması mümkündür.

Zeytinlik Evleri'nde genellikle bodrum katlar taŖ, üst katlar ise ahŖap atkı duvar Ŗeklindeydir. Ancak tüm katların kentteki kamu yapılarında sıklıkla kullanılan andezit taŖ ile örüldüğü örneklere rastlamak da mümkündür (Ŗek. 7). Andezit taŖ, bölgeden çıkarılan oldukça dayanıklı bir malzeme olarak yüzey özellikleri ve kesim biçimiyle konutlara kütlesel bir ifade kazandırmakta ve yerel bağlamını güçlendirmektedir. Bu yaklaŖım konutların evrensel modernlik söylemine uygun bir biçimlenme anlayıŖı taŖıdığını göstermektedir. Malzeme tercihinin yapının modern karakterinde belirleyici etmenlerden olduğu dŖnldĖnde deniz ticareti yoluyla Marsilya'dan kente getirilen Marsilya tipi kiremitlerin yaygın olarak kullanımının yine modern bir yaklaŖım olduğu kabul edilebilir.

Şekil 6

Zeytinlik Evleri Cephe Düzenlerinden Örnekler; Balkonlu (Selim Gökdeniz Evi), Düz (Eyüp Kırömeroğlu Evi), Kütlesel Çıkmalı (Dilek Demir Evi) (İltar, 2016) / *Examples of Facade Designs of Zeytinlik Houses; with balcony (Selim Gökdeniz House), Straight (Eyüp Kırömeroğlu House), Mass Output (Dilek Demir House)* (Ö. Demirkan & S. Karabrahimoğlu, 10 Mayıs 2025)

Şekil 7

Zeytinlik Evleri'nde Andezit Taş Kullanımı; Kanderbey Konağı, Şükriye Akbay Evi / *Zeytinlik Houses Andesite Stone Us; Kanderbey House, Şükriye Akbay House* (Ö. Demirkan & S. Karabrahimoğlu, 10 Mayıs 2025)

Özetle, Zeytinlik Evleri hem Osmanlı'dan gelen geleneksel yapım tekniğinin ve dönemin modernleşme odaklı üslup değişimlerinin hem de kentteki Rum tebaanın değişen sosyal ve ekonomik statüsünün etkisinde biçimlenmiş, işlevselci, yararcı, akılcı düşünce biçiminin ürünleri olarak inşa edilmiş konutlardır. Zeytinlik Evleri, Gayrimüslim vatandaşların yaşam standartlarına uygun, kentin geleneklerinden, iklimsel ve teknolojik koşullarından, yaşadığı deneyimlerden etkilen, yere özgü bir mekânsal örgütlenmenin belirlediği yeni bir konut tipolojisine sahiptir. Nitekim, geleneksel değerlerinin ötesinde dönemlerinin modern olarak inşa edilmiş bu konutlar kendilerinden sonra inşa edilmiş aile apartmanlarını biçimsel ve kavramsal anlamda biçimlendiren temel unsurları barındırmaktadır.

Aile Apartmanları; Gelenekselden Kopuş

Cumhuriyetin ilanının ardından yeni yaşam koşulları ve değişen gelir elde etme biçimleri kalabalık ve geniş ailenin yerini çekirdek ailenin aldığı bir toplumsal düzen oluşturmuştur. 1950'li yıllarda yaygınlaşan yeni aile düzeni konut üretimini şekillendirmiş, Zeytinlik Mahallesi'nde benzerlerine rastladığımız Osmanlı'nın kalabalık ve geniş aile üyelerinin bir arada yaşadığı konutların yerini çekirdek ailelerin yaşadığı dairelerden oluşan apartmanlar almıştır.

Arkitekt dergisinde de örneklerini gördüğümüz *kira evleri* ya da *aile apartmanları* olarak anılan konutlar modern yaşam kültürünü sembolize eden çekirdek ailenin yaşam mekânı olarak idealleştirilmiş konutlardır. Ancak kendisi çağdaş bir konut tipi olduğu için değil burada daha iyi yaşanabileceğine dair inanç nedeniyle modern olarak kabul edilmişlerdir (Tanyeli, 1995). Aile apartmanları biçimsel ve anlamsal değişimi tarifleyen yeni bir konut modeli olarak kabul edilmelerine karşın gelenekselden de izler taşımaya devam etmiştir (Sönmez & Arslan Selçuk, 2015).

Giresun'daki aile apartmanlarının inşası 1950'li yılların ortalarını tarihler. Bu yapılar çoğunlukla orta ve üst gelir gruplarının, kentin bilinen ailelerinin ya da eğitilmiş kişilerinin kendi arsalarında yaptırdıkları düşük yoğunluklu, bahçeli, tekil evlerdir. Pragmatik yaklaşımlarla inşa edilmelerinin yanı sıra sembolik değerleri bulunmakta, Tanyeli (1995)'nin anlatımıyla *bir saygınlık ve prestij aracı olarak sahiplerinin modernliğini yansıtmaktadırlar*. Dr. Rıdvan Çulfaz Apartmanı, Yusufagaoglu Apartmanı, Domaç Apartmanı, Hakyemez Apartmanı, Babaocağı Apartmanı kentteki aile apartmanlarına örnek gösterilebilir⁶ (Şek. 8). Günümüzde de varlıklarını sürdüren bu yapılar dönemin ızgara kent planına uygun olarak konumlanmışlardır. Merkezi iş alanında yer alan apartmanlar çoğunlukla doğrudan sokağa açılmakta ve giriş katları ticarethane olarak düzenlenmiştir. Bu anlamda bahçeye ya da avluya değil, direk sokağa ya da alçak duvarlı giriş mekânına açılmaları aile apartmanlarını Zeytinlik Evleri'nden ayrılan en belirgin özelliklerden biridir.

Şekil 8

Aile Apartmanları Örnekleri; Babaocağı Apt., Hürriyet Sokak 133 Ada/4 Parsel Nolu Konut, Hakyemez Apt., Yusufagaoglu Apt. / *Examples of Family Apartments; Babaocağı Apt., Hürriyet Street, Residence No. 133/4, Hakyemez Apt. Yusufagaoglu Apt.* (Ö. Demirkan & S. Karabrahimoğlu, 11 Mayıs 2025)

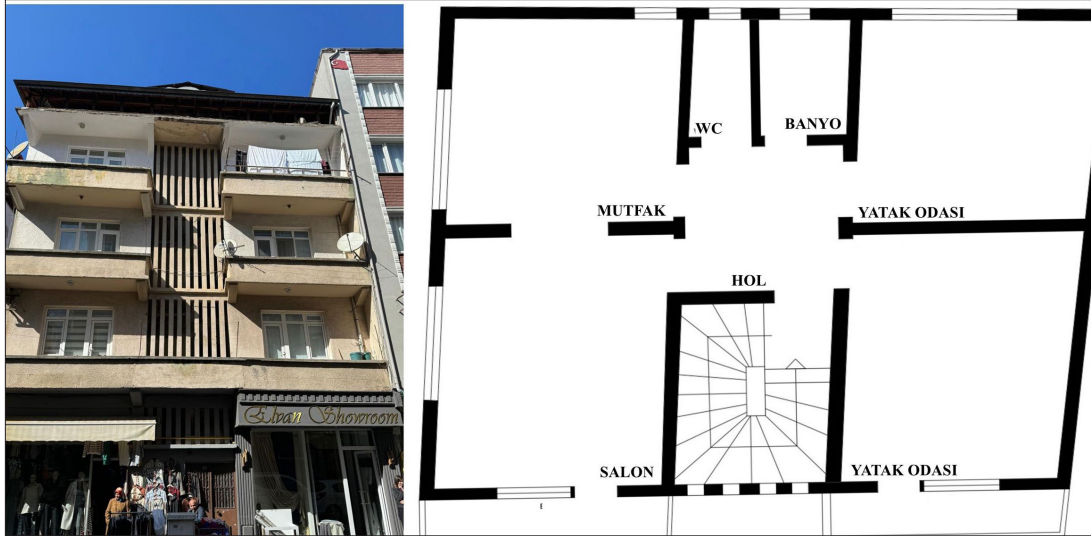

6 Kişisel Görüşme, Mimar Ahmet Yusufagaoglu, Mimar Uğur Karabrahimoğlu, 01.15.2024.

Aile apartmanları, bulundukları parselin belirlediği biçimlenme anlayışıyla geleneksel evlerdeki simetrik plan düzenini sürdürme kaygısı taşımazlar, dolayısıyla standart bir plan tipolojisine sahip oldukları söylenemez. Bununla birlikte çoğunlukla 3-4 katlı inşa edilmeleri, tek işlevli, geniş odalara sahip olmaları önemli ortak özellikleri arasında yer alır. Zeytinlik Evleri'nde sıklıkla karşılaşılan sabit, gömme dolapların yerini aile apartmanlarında hareketli, modern mobilyalar almakta ve oda girişleri buna göre planlanmaktadır. Öte yandan aile apartmanlarında odalar geleneksel konuttaki sofaya benzeyen, kareye yakın ancak daha küçük bir mekânın etrafında yer alır (Şek. 9). Bu mekân aile apartmanlarının bazılarında tüm yaşam birimlerinin açıldığı ya da oturma odası olarak kullanılan bir mekândan daha çok sofanın yeniden yorumlanması ile oluşmuş, mekânları birbirine bağlayan ve hol olarak adlandırılan geniş bir koridora dönüşmüştür (Şek. 10). Kentteki konutlarda henüz kaloriferin kullanılmadığı dikkate alındığında bu mekânsal düzenin ısınma açısından pragmatik bir yaklaşım sunduğu söylenebilir. Kısacası hem toplayıcı hem de dağıtıcı mekân olarak görev yapan hol evin merkezi ve orta mekânıdır. Ayrıca aile apartmanlarının plan şemalarında salon ya da misafir odası olarak adlandırılan ve yemek yenilen ayrı bir mekânla ilişkilendirilen odaların yer aldığı da görülür. Zeytinlik Evleri'nde görülmeyen bu yeni mekânsal tanımlama modernleşme eksenli bir eğilim olarak kabul edilebilir. Bu yapılarıdaki banyo ve tuvaletler ise birbirleriyle bağlantılı iki ayrı mekân şeklinde çözümlenirken bir bölümünde holle bağlantılarını sağlayacak kısa bir koridor yer almaktadır (Şek. 9, 10).

Şekil 9

Suat Akgün Sokak 70 Ada 6 Parsel Nolu Konut Plan Şeması ve Cephe Düzeni / Suat Akgün Street, Residence No: 70/6 Plan Diagram and Facade Layout (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 15 Mayıs 2025)

Şekil 10

Güvenç Apartmanı Plan Şeması ve Cephe Düzeni / Güvenç Apartment Plan Diagram and Facade Layout (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 15 Mayıs 2025)

Aile apartmanlarının plan Őemalarındaki farklılıklar aşamalı olarak cephe düzenlerine yansımış, yapılarıdaki cumba benzeri eklentiler önce küçltlrerek daraltılmış ardından uygulanmaları yasaklanmıştır. Bu eğilim modern, geometrik biçimli kütlelere sahip aile apartmanlarının cephelerinde yalın ancak hareketli bir düzen yaratmıştır. Yapılarda yeni yapıım tekniklerinin ve malzemelerin biçimlendirdiği köře penceresi, köře balkonu, beton parapetli açık balkon ve sürekli denizlikler bulunmaktadır. Özellikle balkon, Őehircilik ve planlama anlayışında getirilen yasal düzenlemelerle kentlilerin gündelik yaşamında önemli bir yer edinmeye başlamış ve tasarımları çeşitlilik kazanmıştır (Demirarslan, 2007). Aile apartmanlarının bazılarının balkon ya da köře pencerelerinde kullanılan silindirik kütleli mimari öğeler, yapıların kütlelerine hâkim modernist biçimlenmeyi desteklemektedir. Benzer Őekilde yapılarıdaki pencerelerin de Zeytinlik Evleri pencere düzeninden farklı olarak yatayda genişlemesi ve boyut olarak büyümesi modern konutun dışa dönük mekân ve esneklik anlayışıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca merdivenlerin plan Őemasındaki konumuna göre cephe düzeninde yerleri ve boyutları değişen uzun dikey Őerit aydınlatma pencereleri, dönemin aile apartmanlarında sıklıkla rastlanan ve bu yapıları tanımlayan biçimsel ifadelerden biridir (Őek. 11). Kentteki aile apartmanlarında modern mimariye atıflı pek çok yapı ögesi kullanılırken düz çatılar tercih edilmemiş, kiremit kaplı kırma çatı ve saćak kullanımı srdrlmştir. Aile apartmanlarında gelenekselle bağın tamamen kopmadığını gösteren bu tercih, bölgesel ve yerel verilerin halen yapıların mimari karakterinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Ayrıca, yığma ya da karkas sistemle inřa edilen ilk örneklerin ardından yapı malzemelerine ulaşımın kolaylaşması inşaatlarda betonarme yapıım sisteminin kullanılmasını yaygınlaştırmıştır. Ancak bölgeye özgü ayırt edici özellikler taşımayan bu malzemelerin ve yapıım sisteminin kullanılması yerel yaşam koşullarına uymadıkları ya da sağlıksız bir yapılı çevre oluşturdukları gerekçesiyle sıklıkla eleştirilmiştir (Gnyl ve ark., 1982)

Şekil 11

Aile Apartmanları Merdiven Aydınlatma Pencereleri; Yeşiltepe Caddesi 215 Ada 11 Parsel Nolu Konut, Babaocağı Apt., Hürriyet Sokak 133 Ada 4 Parsel Nolu Konut / *Family Apartments Staircase Lighting Vertical Window Usage; Yeşiltepe Street Residence No. 215/11, Babaocağı Apartments, Hürriyet Street Residence No.133/4* (. Demirkan & S. Karabrahimoğlu, 11 Mayıs 2025)

Aile apartmanlarını kentteki konut yapılarından ayırıtıran tüm bu özellikler karakteristik bir ortaklık yaratarak bu konutlara özgü mimari bir dil oluşturmuştur. Bićimsel anlamda modern mimarinin özgün, yalın çizgisini taşıyan aile apartmanları aynı zamanda geleneksel ve yerel unsurlar taşıymaktadır. Bařka bir deyişle, kentteki aile apartmanları geleneksel konuttan izler taşıyan, inřa edildikleri dönemin yaşama kültürünü, alışkanlıklarını yansıtan ancak yeni yapıım teknikleri ve malzemenin gerektirdiği biçimsel unsurlar ile dönemin modernist tavrını yansıtan, temsil gücü oldukça yüksek, özgün ve sembolik yapılardır.

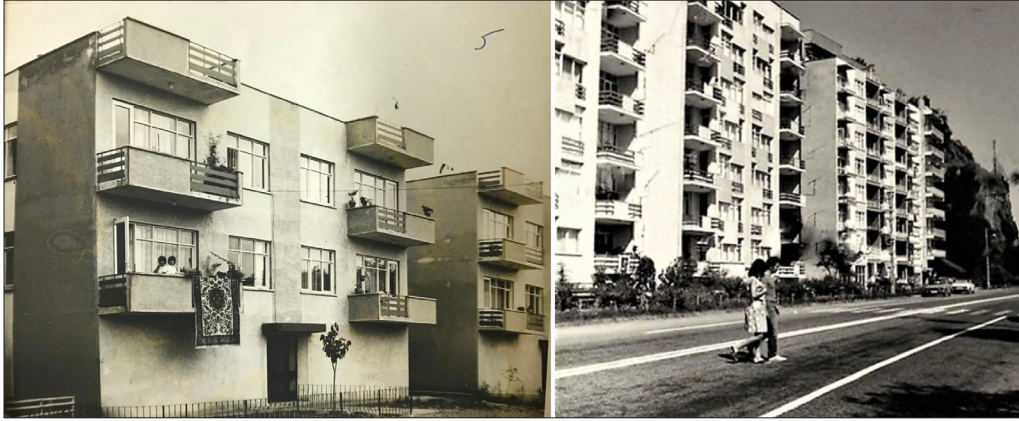
Kooperatifler; Modernizmde Kolektif Oluşum

1950’li yıllar sonrasında kent, kalıcı veya gećici yerleşmelere imkân verecek kentsel bir dönüşüm sürecine girmiştir (Anonim, 1974). İletişim kanallarının artmasıyla televizyon, sinema ve reklam endüstrisindeki modern yaklaşımlar hem konut talebinin artmasında hem de biçimlenmesinde belirleyici olmuş, (Aras, 2014) bireysellik ve konfor olanaklarını odağına yerleştiren yeni kimliklerin beklentileri değişime hız kazandırmıştır (Emirođlu & nsal, 2006; Tekeli, 2012). Kooperatif konutlarının inşasına zemin hazırlayan gelişmeler kentteki ilk yapı kooperatiflerinin 1960’lı yıllarda kurulmasına zemin hazırlamış ancak yapıların inřa srećleri 1970’li yıllarda tamamlanabilmiştir. Fiskobirlik alışanları tarafından kurulan Birlik Evler (1971) ve Bizim Evler (1974), Devlet Su İşleri alışanları tarafından kurulan 26 Evler (1973), Bayındırlık teknik elemanları tarafından kurulan Bayındırlık Evleri (1970) ve Seka alışanları tarafından kurulan rnek Evler, Menekře Evler, Huzur Kooperatifi ve 72 Evler bu anlamda örnek

gösterilebilir (Anonim, 1974) (Şek. 12). Devletin kredi olanakları ve belediyenin arazi temininde sağladığı destekle inşa edilen kooperatifler, arazi maliyetlerinin düşük olması nedeniyle kentin çeperinde ve organik bütünlüğünden kopuk olarak inşa edilmişlerdir. Yapıların bazıları Birlik Evleri ve Bizim Evler kooperatifinde görüldüğü üzere tek yapı kütesinde örgütlenen apartman blokları şeklinde bazıları ise 26 Evler kooperatifinin örneklediği üzere araziye yayılmış, az katlı, bahçeli konutlar şeklinde tasarlanmıştır. Birlik Evleri ve Bizim Evler kentin ilk yüksek katlı, asansörlü apartmanları olmaları nedeniyle, 26 Evler ise müstakil konut geleneğini sürdüren tasarımlarıyla kentin kolektif belleğinde ayrıcalıklı konuma sahiptir. Yapım tekniklerinin yanı sıra mekânsal özellikleriyle de dönemin konut dokusundan farklı bir biçimlenme anlayışına ve konfor olanaklarına sahip bu yapılar günlük yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik çözümler sunmaktadırlar.

Şekil 12

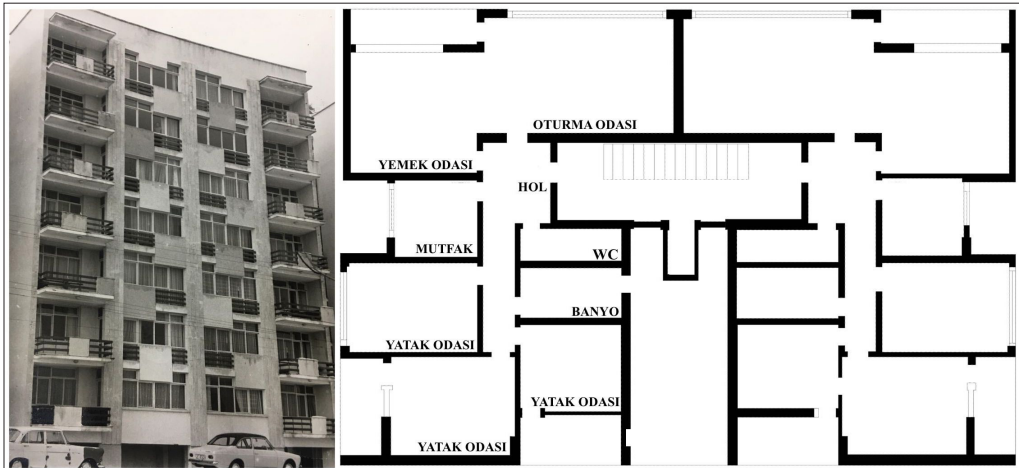
Kooperatif Yapılarından Örnekler; Bayındırlık Mensupları Teknik Elemanlar Yapı Kooperatifi, Birlik Evler Yapı Kooperatifi / *Examples of Cooperative Structures; Public Works Staff Technical Staff Building Cooperative, Unity Houses Building Cooperative* (Giresun Belediyesi Arşivi, 1970'li yıllar)

Kente inşa edilen öncü kooperatif yapılarına bakıldığında iç mekân organizasyonlarının dönemin planlama anlayışıyla paralellik gösterdiği ve odaların tek işlevli mekânlar şeklinde tasarlandığı görülmektedir. Birlik Evlerinin plan şemasında deniz manzarasına hâkim, kuzey cephesine mekânsal anlamda daha büyük hacimli yaşama alanı; arka yani güney cepheye ise yatak odaları yerleştirilmiştir (Şek. 13). Kooperatiflerde aile apartmanlarındaki holün yanı sıra gece holü olarak tanımlanan ikincil bir hol yer almaktadır. Öte yandan yapıların plan düzeniyle bağlantılı olarak ön cephelerinde simetrik düzenli balkonların yerleştirilmesi, doluluk-boşluk oranları ve Mondrian tablosunu andıran küp plakların kullanımı modernist mimari ifadelerini güçlendirmiştir (Demirkan & Salbacak, 2019). Ayrıca aile apartmanlarından farklı olarak döşeme hizasına kadar indirilen pencereler ve korkulukların yatay, çizgisel ifadesi yine yapıyı biçimlendiren modernist anlayışın ürünleridir. Nitekim, kentin kolektif belleğinin önemli isimlerinden Mimar Baycan Kancı tarafından tasarlanan, Giresun'un ve Fiskobirlik'in modern yüzünü yansıtan Birlik Evleri'nin ve Bizim Evler'in cephe detayları sonraki yıllarda inşa edilen yapsat apartmanların cephelerinde sıklıkla tekrar edilmiştir.

Şekil 13

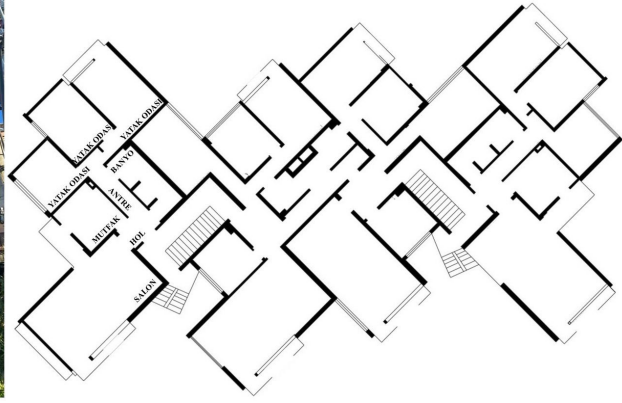
Birlik Evleri Plan Şeması ve Cephe Düzeni / *Birlik Houses Plan Diagram and Facade Layout* (Giresun Tapu İdaresi Arşivi)

Bizim Evler kooperatifi araziye yerleştirilme şekli, plan şeması ve cephe özellikleri bakımından dönem yapılarından farklı, geometrinin olanaklarının oldukça etkili kullanıldığı modernist bir çözümleme anlayışına sahiptir. Yapının tasarımında geometrik formlar fonksiyonel, özgün ve yaratıcı bir yaklaşım ile kullanılarak Kale Mahallesi'nde konumlanan yapıdaki dairelerin deniz manzarasına açılması sağlanmıştır (Şek. 14). Bitişik nizamlı, simetrik iki bloktan oluşan yapının her katında 4 daire yer almaktadır. Blokların arasına yerleştirilen aydınlık mekânıyla kütlenin iç mekânlarında kalan ıslak hacimlerin havalandırılması sağlanmıştır. Öte yandan, bir kooperatif yapısından beklendiği şekilde dairelerin her birinde eşit sayı ve hacimde mekân yer almasına özen gösterilmiş, odaların yön ve açıları değiştirilerek daireler arasında dengeli bir düzen yakalanmıştır. Gece holünün kullanıldığı plan şeması tekrar edilmiş ancak aile apartmanlarından farklı olarak dairelere ikinci bir tuvalet yerleştirilmiştir. Plan çözümlerindeki özenli yaklaşım, yapının dışa açılımı ve şeffaflığı konusunda da sürdürülerek büyük, yekpare pencereler ve konsol şeklindeki balkonlarla dairelerin manzaradan olabildiğince yararlanmasını sağlanmıştır. Bu anlamda yerin ruhunu yansıtan yapının içten dışa çözümlenmesi, cephesindeki yalın ancak hareketli ifade ve tekrar kurgusu modernist dilini güçlendiren cephe unsurlarıdır.

Şekil 14

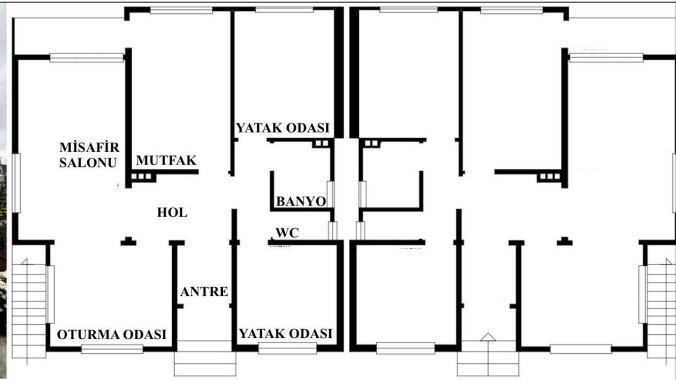
Bizim Evler Plan Şeması ve Cephe Düzeni / *Bizim Houses Plan Diagram and Facade Layout* (Giresun Belediyesi Arşivi, 1970'li yıllar; Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 15 Mayıs 2025)

26 Evler kooperatifi, düşük bütçeli bir konut kooperatifi olarak kentteki yüksek katlı apartman şeklindeki kooperatif yapılarından ayrılmaktadır. Bahçeli düzende tasarlanan 26 Evler denize paralel, sıralı düzende konumlanmış ve tek katlı, dikdörtgen bloklardan oluşur. Plan şemalarında misafir salonu ve oturma odası olarak tanımlanan birlikte tasarlanmış bir yaşama mekânı, mutfak ve yine ıslak hacimleri de içine alan, gece holüyle ayrılmış yatak odaları bulunmaktadır. Mutfak, salon ve bir yatak odası deniz manzarasına hakim olacak şekilde ön, kuzey cepheye konumlanmış yapıya girişler arka, güney cepheden sağlanmıştır. Ayrıca yapının ön cephesinde konsol şeklindeki kübik çıkmanın ve taşıyıcı kirişlerin, Zeytinlik Evleri'ndeki cumba ve taşıyıcı payanda ilişkisine benzetilmesi mümkündür. Yapının yalın, rasyonalist kurgusunda modernist biçimlenmenin yanı sıra inşa maliyetlerinin düşük tutulması beklentisinin etkili olduğu söylenebilir. Öte yandan, yapının betonarme sistemle inşa edilmesi periferide de betonarme malzemelere kolaylıkla ulaşıldığını ve ucuz, hızlı bir şekilde yapı yapmanın yolu olarak görülmeye başladığını göstermektedir (Şek. 15).

Şekil 15

26 Evler Plan Şeması ve Cephe Düzeni / *26 Houses Plan Diagram and Facade Layout* (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 15 Mayıs 2025)

Kentte inşa edilen ilk kooperatif yapıları hem hacimsel büyüklükleri açısından hem de malzeme tercihleri, plan şemaları ve cephe düzenleri açısından modern, ekonomik ve kolektif bir konut üretim modeli olarak konuta yönelik beklentileri karşılamaktadır. Yapılar arazi şartlarını dikkate alarak yenilikçi ve rasyonalist bir yaklaşımla inşa edilmişlerdir. Özetle, kentteki ilk kooperatif yapıları geleneksel dokudan uzaklaşırken yerel verilere duyarlı ve modern mimarinin evrensel diline yakın bir biçimlenme anlayışı taşımaktadırlar.

Lojmanlar; Modernizmde Devlet Etkisi

Giresun'da lojmanların inşası sanayi kuruluşlarının ve kamu yapılarının artmaya başladığı 1970'li yıllara tarihlenir. Kentteki konut ihtiyacının büyük bölümünün devlet kuruluşları ya da kooperatif işletmeleriyle karşılandığı süreçte (Anonim, 1982); lojmanlar, çoğunlukla türdeş mekânlardan oluşan, asgari ölçülere (90-110 m2) sahip, düşük maliyetli konutlar olarak inşa edilmişlerdir. Kentteki lojman yapılarının ortak paydası bulundukları yerleşkelerin bir parçası olarak toplumsal anlamda modernleşme sürecini desteklerken kentteki konut mimarisini de çeşitlendirmiş olmalarıdır. Fındık Araştırma Enstitüsü lojmanları (1936), Mimar Güven Birkan imzalı Fiskobirlik Entegre lojmanları (1979) (Şek. 16) ve Orman İşletme Müdürlüğü lojmanları (1960) (Şek. 17) ve son olarak Seka lojmanları (1964) ilk akla gelen örneklerdir. Ancak Seka Aksu Kağıt Fabrikasının özelleştirilmesi sonrasında lojman yapıları yıkılmıştır (Şek. 18). Kentteki lojmanların tümü doğayla entegre, geniş yeşil alanlara ve rekreasyon alanlarına sahip, sosyal donatılarla desteklenen güvenli konut alanları olarak inşa edilmişlerdir. Kentteki konut alanlarından farklılaşan yerleşkeler kentin kıyı boyunca ilerleyen doğu-batı aksındaki gelişim güzergahıyla bağlantılı ancak kent merkezine farklı uzaklıklardaki noktalara inşa edilmişlerdir. Nitekim, doğu aksındaki Seka ve batı aksındaki Fiskobirlik Entegre ve Orman İşletme yerleşkeleri 1970'ler sonrası kentin kıyı boyunca gelişimini ivmelendiren en önemli unsurlardır. Öte yandan kentteki lojmanlar farklı tipolojilere sahip olmakla birlikte modern mimarinin etkisinde biçimlenen plan şemaları, cephe özellikleri ve bir yerleşke içerisinde konumlanmaları bakımından kendi aralarında tutarlılık göstermektedirler. Genellikle az katlı, müstakil ya da 2-3 katlı bloklar, çok azı da 4-5 katlı apartmanlar şeklinde inşa edilmişlerdir. Fiskobirlik lojmanları birbirinin tekrarı niteliğinde, tip lojman daireleri şeklinde tasarlanırken Seka, Orman İşletme ve Fındık Araştırma yerleşkelerindeki lojmanlar çalışanların statüsü dikkate alınarak oluşturulmuş, farklı tipolojilerde inşa edilmiş konutlardan oluşmaktadır.⁷

Şekil 16

Lojman Yapı Örnekleri; Fiskobirlik Entegre / Lodging Building Examples; Fiskobirlik Houses (Fiskobirlik Arşivi, 1980'li yıllar)

Fiskobirlik Entegre lojmanları, eğimli arazinin olanakları göz önünde bulundurularak fabrika yerleşkesinin görece yüksek, deniz manzarasına hâkim bir alanında konumlandırılan ikili bloklar şeklinde 2 ve 3 katlı inşa edilmiş 6 bloktan oluşmaktadır. Katlarda iki dairenin bulunduğu blokların plan şemasında kentteki kooperatif yapılarına benzer şekilde deniz cephesine açık bir salon ve gece holü ile bağlantılı bir yatak odası bulunmaktadır. Mutfak, yatak odaları ve ıslak hacimler dağlık alana bakan kuzey cephede bulunur (Şek. 19). Lojmanların her iki cephesinde yer alan konsol şeklinde yatay balkonlar ve dikdörtgen geometrili korkuluklar modern referanslı anlatımı güçlendirmektedir. Konutlara girişler ise yerleşkenin orta aksındaki rekreasyon alanından sağlanmaktadır. Ayrıca yapıların merdivenleri aile apartmanlarına benzer ancak biçimsel olarak farklılaşmış; daha büyük, yekpare pencereler ile aydınlatılmaktadır (Şek. 20). Aydınlatma pencereleri yapının bütününe doluluk-boşluk oranlarını dengeleyerek blok ayrımını cepheye yansıtırken aynı zamanda da bol ışık alan, ferah bir giriş mekânı yaratmıştır.

⁷ Fiskobirlik Entegre ve Fındık Araştırma Enstitüsü dışındaki yapıların planlarına ulaşamamış, çalışma bu lojman yapıları üzerinden detaylandırılmıştır.

Şekil 17

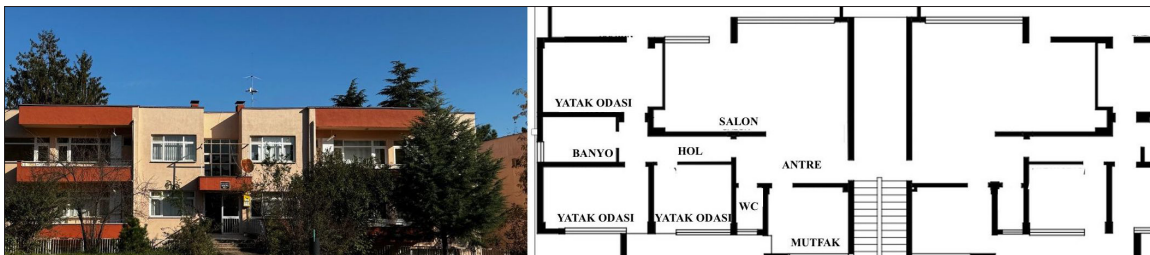
Lojman Yapı rnekleri; Orman letme / *Lodging Building Examples; Forest Management Houses* (. Demirkan & S. Karaibrahimolu, 12 Mayıs 2025)

Şekil 18

Yıkılan Seka Yerleşkesi içerisindeki Lojman Yapıları / *Housing Buildings in the Destroyed Seka Campus* (N. Ayaz Arşivi)

Şekil 19

Fiskobirlik Entegre Lojmanları Cephe Düzeni ve Plan eması / *Fiskobirlik Entegre Residences Facade Layout and Plan Diagram* (. Demirkan & S. Karaibrahimolu, 12 Mayıs 2025)

Şekil 20

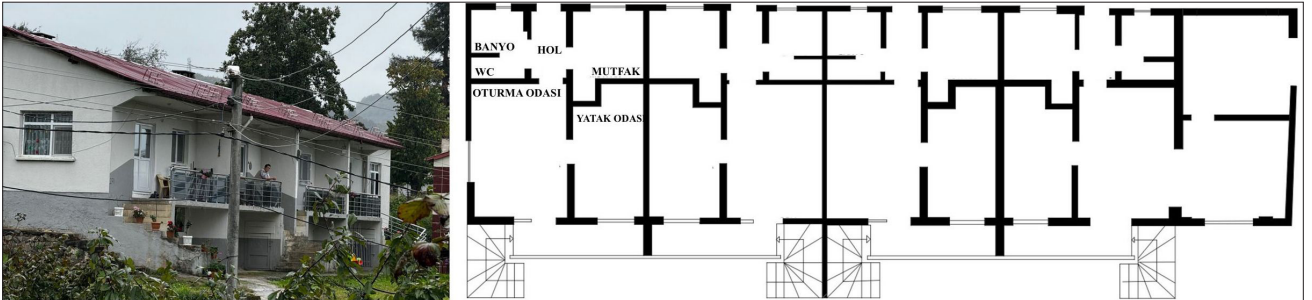
Fiskobirlik Entegre Lojmanları Merdivenleri ve Aydınlatma Pencereleri / *Fiskobirlik Entegre Lodgings Stair Lighting Windows* (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 16 Mayıs 2025)

Fındık Araştırma Enstitüsü dağın eteklerine konumlandırılan az sayıda ancak farklı tipolojilerde inşa edilmiş yapılardan oluşmaktadır. Konutlar, arazinin kısmen yüksek alanında tek katlı, verandalı dört daireden oluşan bir blok; iki katlı, tek daireden oluşan bir konut; müstakil bir müdür ve bir müdür yardımcısı evi ve 5 katlı bir apartman yapısından oluşmaktadır. Bekar çalışanlar için tasarlanan lojmanlar daha küçük konutlardır ve deniz manzarasına hakim kuzey cephesinde yer alan verandadan dairelere giriş sağlanmaktadır. Salon ve yatak odası verandaya, mutfak ve ıslak hacimler arka cepheye bakmaktadır (Şek. 21). Müdür ve müdür yardımcısı evinin plan şeması geniş bir hol etrafında sıralı salon, yatak odaları, mutfak ve ıslak hacimlerden oluşur. Müdür evinden farklı olarak müdür yardımcısı evine antre ile girilmekte, evin merkezindeki holün etrafında sadece mutfak bağlantılı bir oda, salon, iki yatak odası ve bir araya toplanmış ıslak hacimler yer almaktadır (Şek. 22). Apartman yapısı olarak inşa edilen lojmandaki dairelerde ise iki yatak odası, büyük bir salon, mutfak ve ıslak hacimler bulunur. İşlevlerin sıralı yerleştirildiği bir plan düzene sahiptir ve önce antreye, antreden salona, salondan gece holüne ulaşılmaktadır. Yapıların cephelerindeki modernist, basit geometrik düzene karşın az katlı, verandalı girişler kırsal bir etki yaratmakta, beşik çatı örtüsünün ve geniş saçakların kullanılması oldukça yağışlı bölgenin iklim koşullarına ve yöreye duyarlı bir yaklaşım sergilendiğini göstermektedir (Şek. 22).

Şekil 21

Fındık Araştırma Lojmanları Cephe Düzeni ve Plan Şeması / *Fındık Araştırma Lodges Facade Layout and Plan Diagram* (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 16 Mayıs 2025)

Şekil 22

Findık Araştırma Enstitüsü Müdür Evi Cephe Detayları ve Plan Şemaları / *Findık Araştırma Institute Director's House Facade Details and Plan Diagrams* (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 16 Mayıs 2025)

Lojman yapıları sadece barınma ihtiyacını karşılamak amaçlı devlet eliyle inşa edilmiş, asgari büyüklükte, daha ekonomik mimari yapılar olmalarından öte merkezi modernist anlayışı yansıtan, ancak bölgesel koşulları da dikkate alan, bir anlamda modern yaşam prototipleri olarak kentlinin modern konut algısında belirleyici olmuş yapılardır. Bu yönleriyle barınma mekânı olmalarının ötesinde devletin modernleşme politikalarının mekânsal yansımaları olarak okunabilirler. Mimari kurguları aracılığıyla gündelik yaşam pratiklerini yönlendirmiş, bireyin toplumsal rollerini, aidiyet duygusunu ve kentle kurduğu ilişkiyi yeniden tanımlamıştır. Böylece lojmanlar, modern hayatın nasıl kurgulanması gerektiğine dair üst anlatının, yerel bağlamda somutlaştığı deneyim alanları hâline gelmiştir.

Yapsat Apartmanlar; Modernizmde Metalaşma

1970'li yıllarda düzensiz yapılaşmanın önlenmesi ve konut ihtiyacının karşılanması amacıyla eski binaların yıkılarak yerine hızlıca yenilerinin inşa edilmesi düşüncesi, kentteki imar hareketlerine yön vermiştir. Nitekim, kentin tarihi dokusunda vernaküler konutların yanında yükselen apartman yapıları bu sürecin izlerini taşımaktadır. 1970'li yıllarda kentte inşa edilen ilk yapsat apartmanları yeni form arayışlarının ve özgün bir mimari dil yaratma çabasının baskın olduğu modernist, iyi etüt edilmiş, nitelikli konutlardır. Ayrıca, çoğunlukla bitişik nizamlı ve görece daha yüksek katlı (6-7 katlı) konutlar olarak inşa edilmişlerdir. Plan şemaları ve cephe düzenleri açısından lojman ve kooperatif yapılarıyla benzerlik gösterirler; büyük hacimli yaşam alanlarının yapının ön cephesinde yer almasının rasyonel planlama anlayışının yanı sıra bu benzerlikle ilişkilendirilmesi mümkündür. Bazı yapsat apartmanlarda Birlik Evleri'nin cephe kurgusunda belirleyici olan kare plakların ve yatay çizgisel ifade kazandıran korkulukların tekrar edilmesi bu bağlamda değerlendirilebilir. Kumyalı, Gondol, Bulvar, Yelken, Pınar, Hacı Hüseyin, Şölen ve Özgür Apartmanları kentteki ilk yapsat apartman yapılarına örnek gösterilebilir (Şek. 23, Şek. 24, 25, 26). Atatürk Bulvarı'nın farklı noktalarında inşa edilmiş bu yapıların mimarisini dönemin biçimsel arayışlarının şekillendirdiği, plan kurguları, cephe detayları ve malzeme tercihleri açısından dönemlerinin modern kimliğini sembolize eden yapılar oldukları söylenebilir. Öte yandan yüksek ekonomik kazanç beklentisiyle inşa edilen yapsat apartmanların zemin katlarının dükkan ya da depo olarak tasarlandığı görülmektedir. Ticari faaliyetlerin konut alanlarının içerisinde yer almasına zemin hazırlayan bu anlayış sonrasında kentin gelişim alanlarındaki konut altı ticareti bir arazi kullanım biçimine dönüşmüştür.

Şekil 23

Kentteki Yapsat Apartmanlardan Örnekler; Kumyalı Apartmanı (Z. Hakyemez Arşivi, 1990'lı yıllar), Hacı Hüseyin Apartmanı (1990'lı yıllar), Özgür Apartmanı, Şölen Apartmanı / *Examples Similar to the Façade Layout of Birlik Houses; Kumyalı Apartment, Özgür Apartment, Şölen Apartment* (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 12 Mayıs 2025)

Yelken Apartmanı dairesel formların kullanıldığı plan şeması ve cephe kurgusu ile özgün bir karaktere sahiptir. Ancak plan şeması diğer yapsat apartmanlarla benzerlik gösterir; antre ve gece holü birleştirilerek etrafında salon, mutfak, yatak odaları ve ıslak hacimler sıralanmıştır (Şek. 24). Salon mekânsal anlamda büyümüş ve misafir odası olarak adlandırılarak bir anlamda konutun en gösterişli mekânına dönüşmüştür. Salon, günlük yaşamın geçtiği oturma odası donatılarının, yemek odası mobilyalarının ya da salon takımının bir arada aynı mekânda kullanılmasına sağlayacak büyüklüğe ulaşarak evin odağı haline gelmiştir (Şek. 25). Ayrıca kooperatif ve lojmanların bazılarında gördüğümüz alaturka tuvaletlerin eklendiği ya da ortak banyonun dışında ikinci bir banyonun da ebeveyn odasında planlandığı örneklerle rastlanmaktadır (Şek. 26). Deniz manzarasından ve gün ışığından faydalanabilmek için benzerlerini kooperatif yapılarında gördüğümüz döşemeye kadar indirilen büyük pencerelerin kullanılması, simetrik cephe kurgusu, balkonların cephenin ayrılmaz bir parçası olarak farklı formlarda tasarlanması ya da yatay ve dikey çizgisel ifadenin vurgulanarak yapıya modernist bir ifade kazandırılması yapsat apartmanlarının karakteristik özellikleridir.

Şekil 24

Yelken Apartmanı Cephe Kurgusu ve Plan Şeması / *Yelken Apartment Plan Diagram and Facade Layout* (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 16 Mayıs 2025)

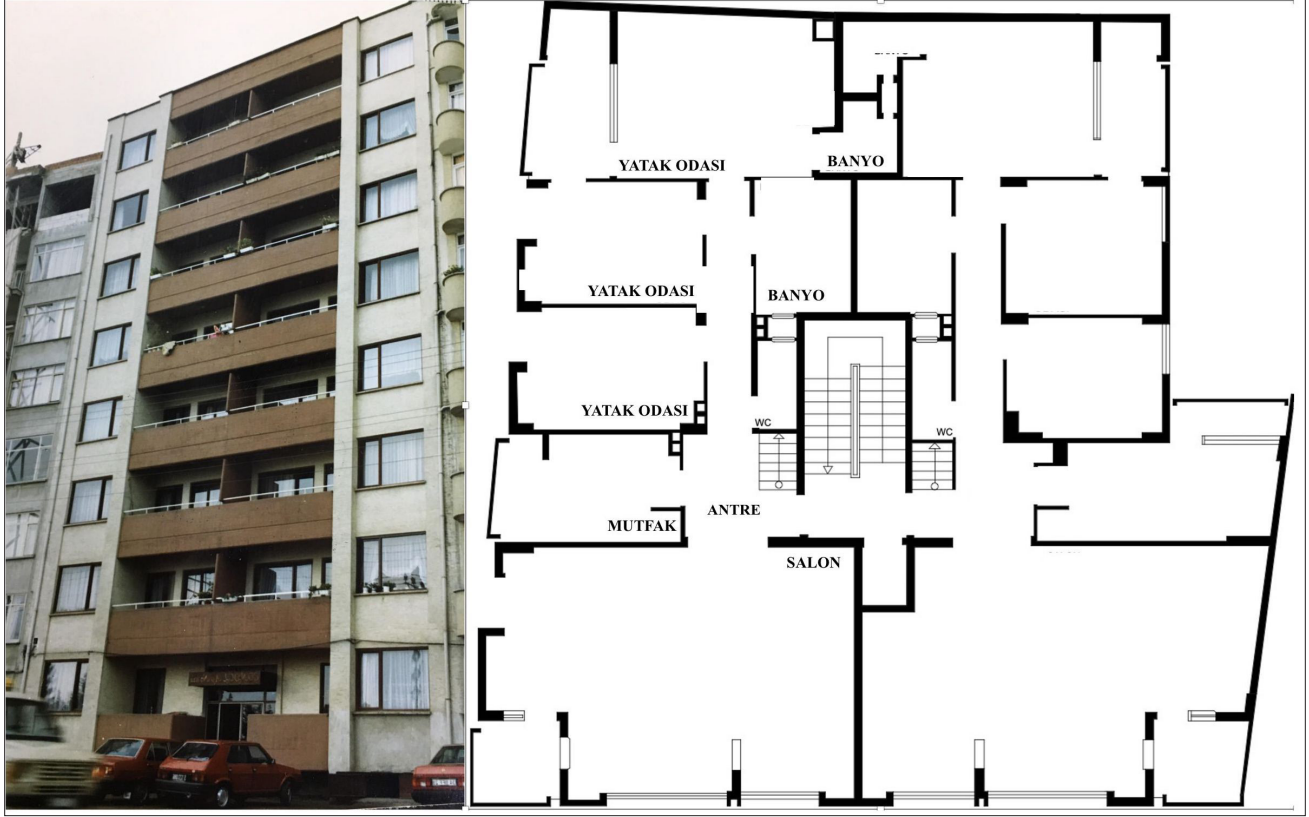
Şekil 25

Pınar Apartmanı Cephe Kurgusu ve Plan Şeması / *Pınar Apartment Plan Diagram and Facade Layout* (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 16 Mayıs 2025)

Şekil 26

Gondol Apartmanı Cephe Kurgusu ve Plan Şeması / *Gondol Apartment Plan Diagram and Facade Layout* (Ö. Demirkan & S. Karaibrahimoğlu, 16 Mayıs 2025)

Öte yandan kentteki yapsat apartmanlar genel olarak arazi olanaklarının, konumunun ve inşaatı üstlenen firmanın belirlediği ölçülerde inşa edilmişlerdir. 1980'lere kadar yüksek katlı apartmanda yaşamının yeninin ya da modern yaşamın temsili olarak kabul edilmesi yapsat apartmanların inşasına zemin hazırlamış, zamanla yapsatçı düşüncenin ürünleri olarak kentin yerel verilerini göz ardı eden, birbirini tekrarı niteliğinde, rant odaklı ve çoğunlukla niteliksiz bir yapı stoğu oluşturmuştur. Zamanla tek tip projelendirme ve standart plan anlayışıyla inşa edilen bu yapılar, cephe düzenleri ve mekânsal kurguları açısından ilk örneklerin modernist niteliklerinden uzaklaşmıştır. Kısacası, hızlı üretim ve maliyet odaklı yaklaşımlar nedeniyle söz konusu yapıların mimari değerleri ve temsil ettikleri modernlik söylemi değişmiştir. Modernliğin, salt biçimsel benzeşimler ya da güncel inşa pratiklerinin ötesinde mekânın sosyal, kültürel ve tarihsel bağlamla kurduğu bütünlüklü ilişki üzerinden anlam kazandığı gerçeği önem kazanmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada, Giresun kentinin Geç Osmanlı'dan Erken Cumhuriyet'e ve 1980'li yıllara uzanan modernleşme deneyimi konut yapılarının inşası üzerinden tartışılmıştır. Kentte, farklı zamanlarda aynı amaçla inşa edilmiş konutların modernleşme deneyimleri arasında hem mekânsal hem de içerik bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Başka bir deyişle konutlar barınma amacıyla inşa edilmeleri bakımından benzerlik gösterirken modernleşmenin deneyimlenmesi açısından farklı bir perspektif sunmaktadırlar. Modernleşmenin, bir taşra kentinde inşa edilen konutların biçimlenmesine etki etme durumu değişmemiş, etkinin içeriği değişmiştir. Ortak payda, konutun, kentin modernleşme sürecinin hem tanığı hem de ürünü olmasıdır.

Kentin geleneksel dokusu içerisinde Zeytinlik Evleri, Osmanlı konutunun inşa geleneğini yansıtan detaylarıyla yalın ve fonksiyonalist çözümlere sahiptir. Giresun kentinin olağan düzeni içerisinde varlık bulan bu yapılar dönemsel olarak Osmanlı modernleşmesinden izler taşımaktadır. Bu nedenle kendilerine yüklenen geleneksel değerlerinin çok daha ötesinde hem dönemlerinin modern hem de kentin modern konut mimarisini biçimlendiren temel unsurları belirleyen, öncü yapılarıdır. Kentteki dönemsel modernleşme çabalarının mekânsal bir yansıması olarak ülkenin merkez kentlerindeki konut yapılarına benzer mimari özellikleriyle halkın günlük ritüellerini etkilemiş, özellikle kentin sosyal yaşamındaki değişime zemin hazırlamışlardır. Bu sürecin devamında inşa edilen aile apartmanları

gelenekselden moderne geçişi temsil eden yapılarıdır. Zeytinlik Evleri'ndeki sofa mekânının yerini aile apartmanlarında koridor olarak adlandırılan ancak boyutları farklılaşmış mekân almış, odalar büyümüş ve yapıların girişleri direk sokağa açılacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bu mekânsal değişim aile apartmanlarının gelenekselden kopuşunu sembolize ederken modernizmin düşünsel alandan mekânsal alana tam anlamıyla evrilemediğini göstermektedir. Aile apartmanları, çekirdek aile düzenine ve dönemin teknolojik gelişmelerine uygun donatıları ve mekânsal düzenlemeleri ile Cumhuriyetin sunduğu modern aile düzenini yansıtmakta aynı zamanda da birkaç ailenin tek bir yapıda yaşadığı kolektif düzenin ilk örnekleri olarak toplumsal yaşamı etkilemektedir. Konutun bireysellikten uzaklaşarak kolektif bir topluluk için üretilmesi düşüncesi, devamında, dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel koşulları bağlamında kooperatif ve lojman yapılarının kent mekânına eklendiği süreci başlatmıştır.

Modern mimarinin hem düşünsel hem de mekânsal anlamda kent mekânındaki görünürlüğü kooperatif ve lojmanların inşa sürecine tarihlenir. Kooperatifler devlet desteğiyle halkın kolektif birlikteliğinin temsilleri olarak inşa edilirken lojmanlar devlet eliyle modernin görünür kılındığı, sundukları kolektif yaşam biçimi ile kentlilik bilincini anlatan ve örnekleyen yapılar olarak inşa edilmiştir. Modernin kurallarıyla birebir örtüşen kooperatif ve lojmanların herkes için standart ve seri üretim anlayışıyla inşa edilmeleri Anadolu'nun taşrasında bir kentte bile batı modernizminin özümsemişi göstermektedir. Lojmanlar, barınma işlevlerinin ötesinde konumlandıkları yerleşkelerdeki sosyal donatılar ve geniş, yeşil ortak alanlar ile modern toplumsal düzenin örnekleridir. Nitekim, yerleşke lojmanlarını destekleyen sinema, lokal, spor sahaları ya da çocuk oyun alanı benzeri mekânlar ya kentte yoktur ya da yetersiz düzeydedir. Bu nedenle kentteki lojmanlar, modernleşmenin toplumsal boyutunu temsil ettikleri ayrıcalıklı bir konuma sahiptirler.

Yapsat apartmanlar kendilerinden önce inşa edilmiş konutların mekânsal ve düşünsel modernleşme deneyimlerden farklı bir perspektif sunmakta, bir üretim modeli olarak konut üretiminin yaygınlaştığı ve modernleşmenin parçası olmaktan çıkarak metalaştırıldığı sürecin başlangıcını işaret etmektedirler. Kentin kolektif belleğinin önemli bileşeni olan ilk yapsat apartmanlar nitelikli örnekler olmalarına karşın zamanla mimarinin özgün, yaratıcı alanından uzaklaşarak standart tipolojilerle ve ekonomik verilerin önceliğinde inşa edilmiştir. Ancak sayıları hızla artan bu yapılar zamanla hem modernist gelenekten hem de yerel verilerin belirleyici olduğu konut geleneğinden uzaklaşmıştır. Artık medya aracılığıyla pazarlanan, teknolojik gelişmelerin hemen etkilediği ve yeni yapı malzemelerinin eklektik biçimde kullanıldığı standart planlama şablonuna uyan konutlar olarak üretilmektedirler. Başka bir deyişle apartmanda yaşamının modernlikle eş tutulduğu süreç, apartmanın bir yatırım aracına dönüştüğü ve modernliğin lüks tüketimle karşılık bulduğu sürece evrilmiştir. Bu sürecin sonunda periferide bir kent olarak yakın tarihe kadar gelişimini belli bir ivmeyle, kademeli olarak sürdüren Giresun, hızlı büyüme baskısı altında düzensiz yapılaşmanın biçimlendirdiği bir kente dönüşmüştür.

Son olarak, belirtmek gerekir ki farklı zamanlarda, farklı coğrafyalarda ve koşullarda inşa edilmiş yapıları sadece nesnel varlıklarıyla değil sosyolojik, ekonomik, toplumsal bağlamlarıyla tartışmak ve tarihsel bir sürecin parçası olarak anlamlandırmak modernleşme odaklı çalışmalara yenilikçi bir bakış açısı kazandırmaktadır. Yapıların, birbirinden kopuk parçalar değil birbirinin varlık nedeni sayılabilecek katmanlar üzerinden tartışılmaları anlamlıdır. Gelecekte daha nitelikli ve sürdürülebilir çevrelerin yaratılması noktasında kentlerin modernleşme parametrelerini kapsayıcı bir anlayışla konut yapılarına yaklaşılması gerekmektedir. Konutların salt nesnel varlıklarına odaklı, tarihsel sürecin göz ardı edildiği yaklaşımlar yapıları geçmişteki bağlamlarından koparıırken aynı zamanda geleceğe ilişkin eksik ve yetersiz öngörülere zemin hazırlamaktadır. Kısacası, zamansal bir bakışla konutu geçmişten geleceğe araştıran, sosyolojik, toplumsal ve ekonomik bileşenleri bağlamında tartışan ve periferi kentlere odaklanan çalışmaların sayısı artırılmalıdır.

Not: Aksi belirtilmediği takdirde yazıda kullanılan planlar Giresun Belediyesi arşivinden alınmış, fotoğraflar yazarlar tarafından çekilmiş ve şemalar yine yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Extended Abstract

EVOLUTION OF GİRESUN HOUSING IN THE PROJECTION OF MODERNIZATION

Modernization is one of the key factors accelerating the transformation over time of the rich residential culture in Anatolia, which has accumulated in the social memory over centuries. While the experience of modernization shares similar roadmaps across different geographies and periods, it also encompasses differences shaped by the specific conditions of these regions. However, until recently, studies focusing on the modernization process have been ideology-centered, overlooking local, regional, and individual influences centered on public structures. Moreover, housing-focused studies examining the effects of local data and actors that are part of the modernization process are quite limited. In Giresun, a peripheral city, housing-focused studies have centered on the formal and structural characteristics of buildings constructed during the late Ottoman period, ignoring the city's cultural, sociological, and economic changes and their impact on the urban space. Studies on recent housing structures in the city are also quite limited. In this context, the aim of this study is to evaluate the evolution of housing in the city in the context of different periods of the modernization process and its spatial reflections, and to discuss its impact on the urban space through its typological and physical characteristics. On the other hand, while modernization efforts are discussed through specific reference points, their development, which is based on intertwined, interactive, or complex relationships in the political, economic, cultural, and social spheres, prevents them from being evaluated as the product of a single era with clearly defined architectural structures. Therefore, the evolution of Giresun housing has been examined within the scope of this study using a diachronic approach, with the aim of discussing the simultaneous or sequential reading of modernity over time, the arrangement of structures, their meanings, and their relationships with each other.

The study, which began with the Giresun Houses built in the last quarter of the Ottoman Empire, ended in the 1980s, when the connection between the modernization of the Republic and local data weakened and the effects of pluralistic, multicultural, and nationalist tendencies became apparent. During this process, traditional houses, family apartments, cooperatives, lodgings, and build to sell apartments built in the city were discussed in terms of their modern representations, formation processes, and physical characteristics within the context of their respective periods and conditions. Written and visual data on the structures were examined, the structures were photographed, oral history interviews were conducted on the city's recent history, and the information obtained was evaluated in the context of the city's modernization process. *Traditional Houses* are residences built in the city's first settlement area and within the framework of the Late Ottoman modernization. *Family Apartments* are residences from the 1950s, when construction activities began in the city, representing both the transition from traditional construction methods to modern technology and the beginning of social and cultural change as families shifted from the traditional extended family structure to the nuclear family. These buildings were constructed in Kale Neighborhood and the neighborhoods of Sultan Selim, Kapu, Çınarlar, Kumyalı, and Hacı Hüseyin at the foot of the castle. *The lodgings* are residences in industrial and public settlements built in the 1960s under the influence of centrally controlled planning decisions, with the aim of contributing to the modernization experience of peripheral cities. *The cooperatives* are buildings constructed through the collective unity of workers in the 1970s, when the city began to expand along its coastal axis. The *build to sell apartment buildings*, on the other hand, are high-rise structures built mainly along Atatürk Boulevard in the late 1970s, when modern perceptions began to change, supporting the linear development of the city's coastal strip. Within the scope of this study, the buildings exemplifying housing production models were discussed in terms of their date of addition to the urban space and the context of the city's local actors, spatial and social conditions.

Within the city's traditional fabric, the Giresun Houses feature simple and functionalist solutions with details reflecting the Ottoman residential construction tradition. As a spatial reflection of the city's periodic modernization efforts, they have influenced the daily rituals of the people with architectural features similar to residential buildings in the country's central cities, particularly paving the way for change in the city's social life. The family apartments built later in this process represent the transition from traditional to modern structures. Family apartments reflect the modern family order proposed and encouraged by the Republic, with amenities and spatial arrangements appropriate to the technological developments of the period, while also influencing social life as the first examples of a collective order where several families lived in a single building. Subsequently, the idea of producing housing for a collective

community rather than for individuals initiated a process in which cooperative and lodgings buildings were added to the urban landscape within the context of the social, economic, and cultural conditions of the period. Cooperatives and lodgings that perfectly align with modern rules demonstrate that the essence of Western modernism has been assimilated even in a town in the Anatolian hinterland, with a standard and mass production approach for everyone. Lodgings have become examples of modern social order, with social amenities and large, green common areas in the settlements where they are located, beyond their housing functions. The first build to sell apartment buildings, an important component of the city's collective memory, were high-quality examples at first. However, over time, they began to be built using standard typologies, prioritizing economic data and moving away from the original, creative field of architecture. They also moved away from the modernist tradition and the housing tradition determined by local data, and their numbers increased rapidly. Ultimately, the process of equating apartment living with modernity evolved into a process where apartments became an investment vehicle and modernity found its counterpart in luxury consumption. At the end of this process, Giresun, which had been developing at a steady pace as a peripheral city until recently, has transformed into a city shaped by disorderly construction under the pressure of rapid growth.

The process of change in housing production models in the city from the Ottoman period to the 1980s has provided a new perspective on research related to the city of Giresun and architectural history. Discussing these housing production models not only in terms of their objective existence but also in their sociological, economic, and social contexts and interpreting them as part of a historical process has provided an innovative perspective on modernization-focused studies related to the city. Therefore, it can be said that approaches focused solely on the objective existence of housing in peripheral cities such as Giresun, which disregard the historical process, prepare the ground for incomplete and inadequate predictions about the future by disconnecting these structures from their past contexts. In short, the number of studies that examine housing from the past to the future with a temporal perspective, discuss it in the context of sociological, social, and economic components, and focus on peripheral cities should be increased.

Kaynakça

- Aksoy, A. A. (2002). *Giresun Zeytinlik Mevkii kentsel sit alanı üzerine bir araştırma* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Alsaç, . (1976). *Türkiye'deki mimarlık düşüncesinin Cumhuriyet dönemindeki evrimi*. KT Baskı Atölyesi.
- Alsaç, . (2007). İkinci ulusal mimarlık dönemi. R. Holod, A. Evin & S. zkan (Ed.), *Modern Türk mimarlığı* (s. 71-96) içinde. TMMOB Mimarlar Odası.
- Anonim. (1974). *Cumhuriyetin 50. yılında Giresun, 1973 İl Yıllığı*. Giresun Valiliği.
- Aras, L. (2014). Bir mimarlık bilinmeyen: Postmodern gündelik yaşamda 'konut' tükendi mi?. *Megaron*, 9(2), 103-112.
- Asiliskender, B. (2009). Anadolu'da "Modern" bir yaşam kurmak: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve lojmanları. A. Cengizkan (Ed.), *Fabrika'da barınmak* (s. 111-129) içinde. Arkadaş Yayınları.
- Aslanidis, S. (1976). *Η ωραιά Κερασούς: Η αλησμόνητος νύμφη του Ευξείνου Πόντου, (in Greek) (The beautiful Kerasous: The unforgettable nymph of the Black Sea)*. Athens.
- Aydın, S., Emiroğlu, K., Türkoğlu, E. & zsoy, E. (2005). *Küçük Asya'nın bin yüzü*. Dost Kitabevi.
- Balamir, A. (2003). Çağdaş mimarlık ve kimlik temrinleri- I: Türkiye'de modern yapı kültürünün bir profili. *Mimarlık*, 313.
- Balcı, S. (2012). *Giresun Rumları ve gayrimüslim bir belediye başkanı: Kaptan Yorgi Konstantinidi Paşa*. Libra Yayınları.
- Başkan, S. (2008). Geleneksel Doğu Karadeniz evleri. *Erdem*, 52, 41-90.
- Batur, A. (2010). 1925-50 Döneminde Türkiye Mimarlığı. Y. Sey (Ed.), *75 yılda değişen kent ve mimarlık* (s. 209-234) içinde. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Bekdemir, . (2015a). Giresun ilinde yerleşme. . Bekdemir & M. Fatsa (Ed.), *Giresun İl zel İdaresi kültür serisi-4, Geçmişten günümüze Giresun* (s.146-160) içinde. Mavi Ofset.
- Bekdemir, . (2015b). Cumhuriyet dönemi Giresun nüfusu. . Bekdemir & M. Fatsa (Ed.), *Giresun İl zel İdaresi kültür serisi-4, Geçmişten günümüze Giresun* (s.170-180) içinde. Mavi Ofset.
- Bilgin, İ. (1996). *Tarihten günümüze Anadolu'da konut ve yerleşme*. Türk Tarih Vakfı Yayınları.
- Bozdoğan S. (1996). Modern yaşamak: Erken Cumhuriyet kültüründe kübik ev. Y. Sey (Ed.), *Tarihten günümüze Anadolu'da konut ve yerleşme* (s. 313-328) içinde. Tarih Vakfı Yayınları.
- Bozdoğan, S. (2002). *Modernizm ve ulus inşası: Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde mimari*. Kültür Metis Yayınları.
- Bozdoğan, S. (2010). Türk mimari kültüründe modernizm: Genel bir bakış. S. Bozdoğan & R. Kasaba (Ed.), *Türkiye'de modernleşme ve ulusal kimlik* (s.119-135) içinde. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Cengizkan, A. (2004). Silahtarağa Elektrik Fabrikası, tarih, Endüstri Müzesi ve kent. *Arredamento Mimarlık*, 7(8), 96-102.
- Demirarslan, D. (2007). Osmanlı'da modernleşme/ Batılılaşma sürecinin iç mekân donanımına etkileri. *Erdem*, 15(45-46-47), 35-66.
- Demirkan, . & Karaibrahimoglu, S. (2018). Tarımsal bir ürün olarak fındığın Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Giresun kent mekanına yansımaları. *İdealkent*, 9(25), 856-884.
- Demirkan, . & Salbacak, S. (2019). Modernin yereldeki izleri; Giresun Fiskobirlik Yapı Kooperatifi "Birlik evleri", *Mimarlık Dergisi*, 56(408), 69-73.
- Emecen, F. (1996). Giresun. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (s. 78-84) içinde, c. 14.
- Emecen, F. (1997). Giresun tarihinin bazı meseleleri. *Giresun tarihi sempozyumu bildiriler kitabı* (s. 19-24) içinde. Mega Basım.
- Emecen, F. (2009). Kaleden liman kentine: Giresun şehrinin tarihi gelişme sürecine dair kısa notlar. *Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz sosyal bilimler sempozyumu (9-11 Ekim 2008) bildiriler kitabı* (s. 33-39) içinde. Ankara.
- Emiroğlu, K. & nsal, S. (2006). *Kentleşme, yapı ve konut*. Pelin Ofset.
- Erdeveci, Z. (2023). Türkiye'de konutun dönüşümüne dair bir okuma: Emlak Bankası'nın konut pratikleri. *Betonart*, 79, 54-61. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=6&RecID=66>
- Fatsa, M. (2022). *Kurumları ve yapılarıyla Giresun şehri (Osmanlı dönemi)*. Giresun Belediyesi Kültür Yayınları.
- Frampton, K. (1992). *Modern architecture: A critical history*. Thames and Hudson.

- Gök, B. (2023). *Geleneksel konutlarda sürdürülebilirlik: Giresun Zeytinlik Mahallesi örneği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Görgülü, T. (2016). Apartman tipolojisinde geçmişten bugüne; Kira apartmanından “Rezidans’a” geçiş. *TÜBA-KED*, 14, 165-178.
- Gropius, W. (2001). *Yeni mimarlık ve Bauhaus* (A. Cemal, Çev.). Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı.
- Günyol, V., Başaran, M. & Öneş, M. (1982). Giresun. *Yurt Ansiklopedisi Türkiye İl İl: Dünyü, Bugünü, Yarını (Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Hatay, Isparta, İçel)* (Cilt. 5, s.3129 -3199) içinde. Anadolu Yayıncılık.
- Hanioglu, Ş. (2016). Modern Osmanlı Dönemi. *M. Heper & S. Sayarı (Der.), Düünden bugüne Türkiye tarih, politika, toplum ve kültür* (K. Tanrıyar, Çev.) (s. 17-32) içinde. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- İltar, G. (2016). *Giresun evleri*. Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri.
- İltar, G. (2021). *Giresun’da tarihi bir yerleşke: Zeytinlik*. Yeşil Giresun Matbaacılık.
- İnsel, A. (1990). *Türkiye toplumunun bunalımı*. İletişim Yayınları.
- Kabacaoğlu, M. G. & Dervişoğlu, T. (2019). *Giresun Belediyesi ve başkanları 1869-2014*. S. Balcı & G. İltar (Ed). Çınarar Yayıncılık.
- Kandemir, A. (2000). *Giresun evleri tipolojisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Karaibrahimoğlu, S. & Demirkan, Ö. (2020). Cumhuriyet modernleşmesinin periferideki tanıkları; Giresun kamu yapıları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10(2), 278-297.
- Karaibrahimoğlu, S. & Usta, A. (2018). Urban-Public area architecture as the object of the political ideology: Ankara example. *International Journal of Architecture and Urban Studies*, 3(3), 47-67.
- Karpat, K. H. (2019). *Osmanlı Devleti’nin kısa sosyal tarihi: Âyanlar bürokrasi demografi ve modernleşme* (M. Varol, Çev.). Timaş Yayınları.
- Kazmanoglu, M. & Tanyeli, U. (1986). 1980’li yılların Türk mimarlık dünyasına bir bakış. *Mimarlık*, 221, 31-48.
- Keleş, R. (1978). Konut sorunları ve politikası. F. Yavuz, R. Keleş, & C. Geray (Ed.), *Şehircilik* (s. 587-721) içinde. A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- Koca, D. (2015). Türkiye’de çağdaş konut üretiminin yeniden okunması. *Tasarım+ Kuram*, 11(19), 19-36.
- Kolay, E. (2021). Batılılaşma dönemi Osmanlı mimarlığında bir iktidar imgesi: Balkon. *Mimarlık ve Yaşam*, 6(3), 1063-1080. <https://doi.org/10.26835/my.1018902>
- Le Corbusier. (2007). *Mimarlık üzerine* (A. Cengizkan, Çev.). Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı. (Orijinal eser 1923 yılında yayımlandı)
- Kortan, E. (1991). Modern ve post modern mimarlığa eleştirisel bir bakış. *Yapı Dergisi*, 111, 34-42.
- Mardin, Ş. (1999). *Türkiye modernleşmesi*. İletişim Yayınları.
- Ortaylı, İ. (1997). XIX. yüzyılda Trabzon Merkez Livası ve Giresun üzerine gözlemler. *Bir tutkudur Trabzon* (s. 262-280) içinde. Yapı Kredi Yayınları.
- Özbek, N. (2019). *Geçmişten geleceğe yaşam dünyaları ve mekânlar: Kastamonu deneyimi*. Yem Yayınları.
- Pulat Gökmen, G. (2011). Türkiye’de apartmanlaşma süreci ve konut kültürü. *Güney Mimarlık Dergisi*, 5, 12-16.
- Sönmez, F. & Arslan Selçuk, S. (2015). Bir sınır ögesi olarak koridor ve Kayseri konutundaki gelişim serüveni 1935-1970. *IX. Uluslararası Sinan sempozyumu boundry/sınır bildiri kitabı* (s.15-22) içinde. Trakya Üniversitesi.
- Şenyurt, O. (2018). *Osmanlı’da mimari mekân ve yaşam: Zamanın mekânları mekânın zamanları*. Doğu Kitabevi.
- Tanyeli, U. (1995). Konut mekânında modernite kavgası. *Mimarlık Dergisi*, 262, 16-18.
- Tanyeli, U. (1998). *Yeni topluma yeni konut. Üç kuşak Cumhuriyet*. Türk Tarih Vakfı Yayınları.
- Tanyeli, U. (2004). *İstanbul 1900–2000 konutu ve modernleşmeyi metropolden okumak*. Akın Nalça Kitapları.
- Tekeli, İ. (2007). Türkiye’de mimarlığın gelişiminin toplumsal bağlamı. R. Holod, A. Evin & S. Özkan (Ed.), *Modern Türk mimarlığı* (s. 71-96) içinde. TMMOB Mimarlar Odası.
- Tekeli, İ. (2009). *Konut sorununu konut sunum biçimleriyle düşünmek*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2012). *Türkiye’de yaşamda ve yazında konutun öyküsü (1923-1980)*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Vural, Z. B. & Saırolu, . (2022). Modern mimarlık mirası bağlamında konut mimarisi ve Türkiye'deki yüksek katlı konut örnekleri üzerine bir değerlendirme. *Mimarlık ve Yaşam*, 7(2), 751-772. <https://doi.org/10.26835/my.958353>
- Vural, Z. B. (2017). *Yüksek katlı konut üretiminin kent ile ilişkisinin sosyal ve mekansal boyutlarıyla irdelenmesi* [Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi]. lbank.
- Yüksel, A. (2002). *Giresun tarihi yazıları*. Kitabevi Yayınları.
- Yüksel, A. & Yeşilot, O. (2016). *Giresun'da fındık ve Fındık Borsası'nın tarihçesi*. nc Gazetesi Matbaası.